Istrski tednik

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA ISTRSKO OKROŽJE

LETO II. - Štev. 25 221 KOPER, 1. junija 1951 Cena 3 din

Prispevajte za Kulturni dom v Trstu

Prevedba delavcev V NAZIVE

Vzporedno z vse močnejšim socialistinim razvojem našega gospodarstva, v katerem dobiva v vedno večji meri svoj polni smisel in pomen strokovna izobrazba in sposobnost vsakega člana skupnosti, predvsem pa onega, ki neposredno sodeluje v proizvodnji, postaja izgradnja strokovnih delavskih kadrov eno od najvažnejših vprašanj nadaljnjega dviga delovne storilnosti.

V socialistični Jugoslaviji so vsi dosedanji napori za usposabljanje in dvig strokovnega delavskega kadra s pomočjo industrijskih šol, delavskih tehnikumov, šol učencev v gospodarstvu, kakor tudi raznih tečajev odraz velike skrbi države, ki gleda na vprašanje strokovnega dviga delavcev kot na eno najvažnejših vprašanj v sklopu svoje gospodarske dejavnosti.

Delavski razred Jugoslavije je z uredbo o strokovnem usposabljanju in nazivih delavcev na poti odprave razlik med umskim in fizičnim delom kot osnovnem pogoju za enakost med člani socialistične odnosno komunistične družbe.

Dviganje strokovnih delavskih kadrov smo pri nas podcenjevali in to podcenjevanje danes stvarno občutimo v našem gospodarstvu. Vzrok temu je pripisati na eni strani neurejenemu plačilnemu sistemu, na drugi strani povišanju plač brez kakih določenih meril tako glede strokovnosti kakor glede delovnih pogojev, da se nahaja prilično število delavcev z večletno prakso v istih plačilnih skupinah kot tisti, ki se gotovega dela šele priučujejo, kvalificirani delavci v gotovih primerih celo v nižjih skupinah, kot jim dejansko po svojih kvalifikacijah pripadajo. Ta sistem kategorizacije delavcev, ki se v glavnem deli na tri vrste delavcev, in sicer nekvalificirani, polkvalificirani, kvalificirani in specialisti, postaja čedalje večja ovira pravilne razvrstitve in plačevanja delavcev. Zaradi tega se postavlja v proizvodnji poleg vrste drugih vprašanj s področja delovnih odnosov — tudi nujno vprašanje vzgoje vsestransko sposobnih delavcev, kakor tudi zagotovitev uresničenja socialističnega načela plačevanja vsakega delavca po njegovem delu. Z določenim nazivom kot izrazom stopnje strokovnosti si delavci pridobe ustrezni družbeni položaj in niso več samo številka, ki je v sedanji kategoriji samo del, v kateri dela.

V Jugoslaviji na osnovi uredbe o strokovnem usposabljanju in o nazivih delavcev je to pojmovati kot enega prvih korakov v nizu ukrepov, ki se bodo izvajali še nadalje in ki bodo vnesli temeljite spremembe v sistem strokovnega šolanja delavcev; ukrepov, ki bodo pospešili razvoj demokratičnosti v upravljanju gospodarstva in zajamčili pravilno sodelovanje neposrednih proizvajalcev delavskega razreda v razdelitvi akumulacije.

V drugi polovici tega leta se bo izvedla prevedba delavcev v nazive tudi pri nas. Delavci bodo morali biti podrobno seznanjeni z odredbo o strokovnim usposabljanju in o nazivih delavcev, da se odpravijo nepravilnosti pri vzgoji strokovnih delavskih kadrov, o katerih bi lahko pisali o dobrih in slabih straneh dosedanje vzgoje. Prevedba delavcev v nazive bo omogočila uresničenje boljšega sistema vzgoje kadrov, kakršni so potrebni našemu gospodarstvu, in sistem izgradnje strokovnih delavskih kadrov na bolj zdravo osnovo, da se določi način strokovnega dviganja, ki bo obenem merilo za pridobivanje nazivov kot stopnje dosežene strokovnosti delavca.

Važna bo naloga upravnih odborov, delavskih svetov in sindikalnih organizacij, da bodo pojasnevali načela, na katerih bo zasnovana nova uredba, kakor tudi vlogo, ki jo bo imela, to bo vsekakor pomagalo, da bo delavski razred sprejel uredbo, ki bo predvsem koristna zanj samega kakor tudi za skupnost.

Novo finančno poslovanje v Jugoslaviji

V Jugoslaviji s pospešenim korakom napreduje reorganizacija vsega gospodarskega življenja. Osnovno gibalo je postala v gospodarstvu pobuda neposrednih proizvajalcev in njihov interes za delo v lastnem podjetju. Sedaj so odpravljeni že skoro vsi ostanki upravnega vodstva gospodarstva. Zaključuje se doba, ko je vodila gospodarstvo — in to do zadnjega podjetja — država, s pomočjo svojega, nujno zbirokratiziranega aparata, ki — kot piše »Politika« z dne 24. maja tega leta — vidi vse, ve vse in se briga za vse, kar je imelo za posledico destimulacijo na vsej fronti gospodarstva. To ni navadna reorganizacija, temveč temeljita izpremenba v družbenih odnosih, ko prehaja državna lastnina v socialistično lastnino, ki jo opravljajo široke množice neposrednih proizvajalcev.

Zopet korak naprej bo storjen z uvedbo novega finančnega sistema, o katerem mnogo razpravljajo te dni jugoslovanski časopisi. Po novem sistemu bodo podjetja, ki jih že od januarja letos vodijo delavski sveti, dobila možnost, da obdrže za svojo razpolaganje velik del dobička. S tem bo ves novi sistem v jugoslovanskem gospodarstvu, ki računa na široko pobudo posameznih kolektivov neposrednih proizvajalcev, dobil svojo materialno podlago. Kolektivi bodo imeli s tem interes čim bolj ravijati svoje podjetje ter bodo skrbeli, da bodo njihova podjetja čim bolj rentabilna. Brez tega gibala si ne moremo misliti pravega socialističnega gospodarstva, rešenega okova birokratizma, ki jemlje posamezniku iniciativo ter ga v skrajni stopnji — kar kaže primer Sovjetske zveze — napravi za sužnja vsemogočne birokratske kaste.

Kaj prinaša novi finančni sistem?

Podjetja bodo sicer še naprej oddajala del dobička državi, toda z njegovim delom bodo sama razpolagala, tako za investicije za nadaljnji razvoj podjetja, kakor tudi za dopolnilne nagrade in plače svojih delavcev. Seveda bo ta dobiček zavisel popolnoma od dela kolektiva podjetja, ki se bo moral boriti za čim večjo rentabilnost svojega poslovanja. Tu je mišljena rentabilnost v najširšem smislu te besede, ko gre tudi za pravilno orientacijo glede možnosti in potreb domačega tržišča in glede stanja na inozemskih trgih. Kakor znano, bodo posamezna podjetja in zadruge lahko v bodoče tudi sama izvažala gotove svoje proizvode v inozemstvo. Podjetja, oziroma njihovi delavski sveti bodo morali misliti gospodarsko in delati gospodarsko. To marsikomu, ki se je navadil biti le uradnik, ki sprejema direktive in jih izvršuje, ne bo lahko. Vsaj v začetku ne.

Novi sistem veže prejemke delavcev in ostalih uslužbencev na gospodarski uspeh podjetja kot celote. To pomeni, da postaja posameznik zainteresiran, ne samo za svoje lastno delo, temveč za uspeh celega podjetja. Delavec, ki se bo posebno izkazal pri delu, bo tako kot do sedaj dobival nagrade. Toda sedaj bo dobil tudi dopolnilne nagrade, če bo njegovo podjetje delalo bolje kot celota in bo imelo večji dobiček. Tako bodo delavski sveti dobili pravo mesto in delavski kolektivi kot lastniki podjetij svoj pravi interes, ki izhaja iz lastništva.

Novi finančni sistem bo dal tudi čisto drug pomen bankam, kakor so ga imele do sedaj. Banka je bila v dosedanjem sistemu bolj državna ustanova kot podjetje, bolj plačilno in izplačilno mesto po že določenih kreditnih planih za vsako podjetje. Naravno je, da niti podjetja, niti banke niso bile zainteresirane na pravilnem — gospodarskem — razvoju kreditnih odnosov. Ali je podjetje rentabilno ali ne, ali se posel, za katerega je banka dala denar, izplača ali ne, to banko sedaj ni zanimalo. V glavnem je gledala, da gre vse točno po odrejenih kreditnih planih.

Predlogi za nov finančni sistem predvidevajo, da bodo banke odobravale kredite le tistim podjetjem, ki bodo dale potrebne garancije, da bodo lahko izposojeni denar tudi pravočasno vrnile, ki bodo kreditno sposobne. Odnos med podjetjem, ki bo iskalo kredit, in banko bo čisto gospodarski in bo po svoji strani pripomogel, da se bodo denarna sredstva izkoriščala zares gospodarsko. Seveda bo še naprej obstajala možnost, da — če ne bo podjetje kreditno sposobno — garantira zanj odgovarjajoče višje gospodarsko združenje ali celo v izjemnih primerih, če bo šlo za splošni državni interes tudi država.

Nekateri predlogi bi dali banki pravico dajati kredit, v nekaterih primerih tudi pod posebnimi garancijami s strani tistega, ki bi za kredit zaprosil. Gre tu za zaloge blaga in podobne garancije. Poleg tega bi imela banka tudi pravico kontrole, kako se uporablja podeljeni kredit. Najbolj zanimiv pa je predlog, da bi banka lahko spravila dolžnika, ki je slabo gospodaril s kreditom in ni solventen, v neke vrste stečaj (konkurz), v prisilno upravo. To bi bila neke vrste gospodarska sankcija proti kolektivom, ki bi slabo gospodarili. V težjih primerih bi obstajala tudi kazenska odgovornost organov, ki so tako podjetje upravljali.

Tudi obresti bi morale biti različne višine in bi morale biti gospodarsko utemeljene. Postale bi tako činitelj, ki bi deloval spodbudno, tako na štednjo kakor tudi na pospešenje tempa v gospodarstvu. Take predloge najdemo v jugoslovanskih časopisih v zvezi z diskusijo, ki se je začela razvijati o novem finančnem sistemu, zelo zanimive predloge. Tako na primer v »Borbi« z dne 27. maja o vlogi banke v zvezi z novim finančnim sistemom.

Vsekakor pa imajo mere našega novega sistema največji pomen za jugoslovansko gospodarstvo. Izgrajevale bodo samostojnost gospodarskih podjetij in bodo dale lastnini neposrednih proizvajalcev nad podjetji stvarno vsebino. To bo pa prineslo veliko korist vsemu gospodarstvu. Iniciativi bodo sedaj na široko odprta vrata in zainteresiranost najširših plasti neposrednih proizvajalcev bo rodilo svoje sadove o gospodarskem procesu v okviru socialističnega gospodarstva, ki se rešuje okorelosti dosedanjega administrativnega vodenja.

V središču pozornosti

Kitajska sfinga

Že skoraj leto dni je Ljudska republika Kitajska v ospredju zanimanja vsega sveta. Toda vesti iz Kitajske same so zelo redke, tako da so opravičeni nazivi »kitajska sfinga«, ki jih srečujemo v člankih najuglednejših svetovnih časopisov. Mnoga so ugibanja o zunanji politiki Kitajske, o tem ali vodi samostojno politiko in v koliko se je vdinjala Sovjetski zvezi. Se bolj nejasen pa je notranji položaj na Kitajskem.

Toda v zadnjem času prihajajo vesti o povečani notranji napetosti v tej deželi. Vesti govorijo o drastičnih ukrepih proti sovražnikom režima. 25. aprila je radio Peking prenašal javni proces proti 198 protirevolucionarjem, kot je obtožence označil. Proces je bil javen v drugem smislu, kot smo tega vajeni v Evropi. Vršil se je na velikem trgu ob prisotnosti 100.000 glave množice, ki je besno zahtevala smrt obtožencev. Na koncu te svojevrstne sodne razprave je predsednik sodišča pozval vse tiste, ki se čutijo kakorkoli oškodovane zaradi delovanja obtožencev, naj pridejo na oder, da obtožence pretepejo, opljujejo ali ogrizejo, da bi s tem dali izraza svojemu sovraštvu do njih. Kako so obtožence pretepali, pljuvali in grizli, ni znano, ker se je s tem pozivom prenos končal. 198 obtožencev pa so umrtili še isti dan.

Podobne sodne razprave na javnih trgih, na katere skličejo desettisoče ljudi, ki zahtevajo takojšnjo umrtitev obtožencev, so v zadnjem času na Kitajskem zelo pogoste.

V kakšnem položaju pa je kitajsko gospodarstvo?

Pred dnevi so poročali o tem, da je Ljudska republika Kitajska ponudila gladujoči Indiji en milijon ton riža. Vest je vzbudila največji interes po vsem svetu.

Vesti sovjetskega izvora, ki tudi niso preveč pogoste, sicer govore, da je vlada uspela tako organizirati poljedelstvo, da razpolaga Kitajska danes celo s presežki riža. Podobne so bile tudi izjave kitajske vlade, ki so pa zelo malo verjetne, če pomislimo, da ni preteklo niti 18 mesecev, odkar se je končala državljanska vojna. Preko Hong-Konga pa poročajo o silno slabih izgledih za letošnje letino v Južni Kitajski zaradi izvanrednega letošnjega deževja in močnih nalivov. Predvsem velja to za Kuantuško provinco.

Zaradi tega so vesti o tem, da Kitajska prodaja en milijon ton riža Indiji zbudile tem večje začudenje. Pomisliti moramo, da Kitajska v zadnjih 300 letih ni bila sposobna niti enkrat, da bi prehranila vse svoje prebivalstvo. Vsako leto je umrlo od lakote na milijone ljudi. Kot vse kaže, hoče Kitajska s prodajo riža Indiji priti do surovin, ki so važne za vojno, katere potrebuje v zvezi s korejsko vojno in drugimi svojimi eventualnimi načrti. Vprašanje postaja tembolj zanimivo, ker je Glavna skupščina Organizacije združenih narodov izglasovala gospodarske sankcije proti Kitajski. Ali bo v takem primeru Kitajska še voljna prodati Indiji en milijon ton riža? To bo pokazala bližnja bodočnost. Vsekakor pa se že sedaj vprašanje sankcij proti Kitajski postavlja v čisto posebni luči, če pomislimo, kako je bilo s sankcijami proti Italiji za časa italijanske abesinske vojne, ki so popolnoma propadle zaradi javnega tihotapstva z vseh strani.

Pomanjkanje živil na Kitajskem v zvezi s slabo letino, bo verjetno še povečal odpor proti vladi, ki se bo morala posluževati še bolj drastičnih ukrepov, da bo obvladala položaj. — Zanimiva je tudi vest, da je kitajska vlada v zadnjem času skoraj ustavila izvedbo agrarne rforme v južnih pokrajinah. Vprašanje je, ali je temu vzrok želja vlade, da ne bi preveč razburila tisti del prebivalstva, ki bi bil zaradi agrarne reforme prizadet. Na Kitajskem se namreč izvaja agrarna reforma tudi pri posestvih, ki merijo 5 ha in celo manj. Nekateri smatrajo, da so izvedbo agrarne reforme zadržali zaradi gospodarskih vzrokov, to je zaradi pomanjkanja živil, ker bi večja razdrobitev posesti ne vplivala ugodno na produkcijo.

Kitajska sfinga pa ostaja v vsakem primeru še dalje molčeča in zagonetna. Ali bodo gospodarske težave in notranje napetosti v tej zvezi gnale Pekinško vlado v nove avanture na zunanje - političnem področju? Kako bodo vplivali zadnji porazi na korejskem bojišču? To so usodna vprašanja, od katerih zavisi danes mir na svetu. Moskovskim vlastodržcem, bi seveda bilo po godu, da bi še razširili vojno na Daljnem Vzhodu, ker bi tako imeli proste roke da svoje osvajalne načrte v drugih delih sveta.

PRED TEDNOM MATERE IN OTROKA

Tudi letos bo po vsem našem okrožju od 3. do 10. junija Teden matere in otroka. Zatorej bo morala organizacija ASIZZ s sodelovanjem vseh množičnih organizacij in krajevnih ljudskih odborov pohiteti s pripravami za uspešno izvedbo tega tedna in kakor vsako leto pospešiti življenjsko delo te organizacije, pokazati rezultate pomoči ljudske oblasti, ki jo nudi naši mladi generaciji s stalnim dinamičnim delom pa izvesti vse naloge na področju našega socialnega življenja.

Letošnji Teden matere in otroka bo pokazal večjo demokratičnost, saj bodo prepuščene najširše iniciative osnovnim in sektorskim organizacijam, da po lastni iniciativi in s širšim sodelovanjem v vezi z demokratizacijo našega življenja in ljudske oblasti, proslavijo ta teden socialne dejavnosti kar najbolje. Programi osnovnih organizacij so bolj kakor kdaj koli obširni, toda izvedljivi in izkazujejo raznovrstne dejavnosti, pri katerih bodo morale vse množične organizacije nuditi svojo pomoč dejavnosti, ki bodo v prid in v pomoč potrebnim sirotam, materam, ženam in otrokom padlih v narodnoosvobodilni borbi, na konferencah, obiskih po šolah, otroških vrtcih, jaslih itd. za splošni uspeh tega tedna. Poleg tega bo med tednom in sicer 7. junija posvečena vsa delavnost predvsem vprašanjem naših otrok, njihovih potreb in vzgoji.

V tem pogledu so že v raznih krajih pravilno razumeli pomembnost nalog, ki jih pri tem čakajo in so že resno začeli delati. Tako so v raznih krajih Bujščine ustanovili odbore za uspešno izvedbo tega tedna. Odbori za proslavitev Tedna matere in otroka v Bujah, Umagu in Novem gradu so že materialno prispevali za ta teden. V teh mestih so že imeli tudi množične sestanke v ta namen, na katerih so sklenili, da bodo dali najširšo pomoč Tednu matere in otroka. Organizacija ASIZZ v Bujah je organizirala ljudsko rajanje s plesom, katerega dobiček je namenjen za razne potrebščine našim najmlajšim in potrebnim materam.

Vendar niti v koprskem okraju pri tem ne zaostajajo. Tako bodo v Gažonu tamkajšnje žene s sodelovanjem množičnih organizacij organizirale množično loterijo v ta namen.

Koprski pionirji, ki se že dalj časa pripravljajo za kulturno prireditev, ki jo bodo imeli v Gažonu 8. junija in drugič pa v gledališču Ristori v Kopru, bodo prav tako prispevali s svojimi močmi za Teden matere in otroka. Končno pa so v vsem okrožju predvidene razne konference zdravstvenega in socialnega značaja. Na teh konferencah bodo tudi govorili predvsem o pomoči materam in otrokom. Za šolske otroke pa tudi za matere bodo priredili razne izlete.

Drugo važno vprašanje je pred Tednom matere in otroka vprašanje priprav za otroške kolonije, ki jih bodo posečali naši najmlajši. Prav ta problem bodo morale med tednom obravnavati vse osnovne organizacije ASIZZ pa tudi ostale množične organizacije, kulturne ter socialne ustanove. Predvsem se bodo morali v tem pogledu zanimati, da bodo naši otroci v čim večjem številu posečali kolonije v Sloveniji in na Hrvatskem. Naše žene in druge organizacije bodo morale prav tako skrbeti, da bodo dobro stregle tudi otrokom, ki bodo prišli k nam v kolonije.

Te in številne druge naloge stoje pred našimi množičnimi organizacijami, da bo Teden matere in otroka tem uspešnejši in da bo pokazal, kako pri nas skrbimo za našo mlado generacijo, ki so nam porok za ustvaritev nove socialistične družbe.

Nova »mirovna« akcija KOMINFORMA

Po napihnjeni in dažni kampanji pobiranja podpisov za štokholmski mirovni poziv v znamenju belega golobička prehajajo kominformistični »Partizani miru« k novi »mirovni akciji«.

Že pri prvi akciji so se popolnoma razkrinkali kot slepo orodje moskovske vojno-hujskaške politike, ki ne izbira sredstev, da bi razširila svoje gospostvo povsod po svetu, in ki je povzročila korejski spopad, v katerem je izgubilo življenja že nad en milijon ljudi, po večini nedolžnih korejskih civilistov. Svet se še dobro spominja, kako so pobirali lani podpise za »mir« — kjer ni šlo nalahko tudi z nasiljem, predvsem pa z lažmi in blatenjem socialistične Jugoslavije, ki ni hotela postati žrtev sovjetskih vladodržcev. V satelitskih državah so v znamenju te »mirovne« akcije izdali celo zakone »za obrambo miru«, in so po njihovih predpisih metali v zapore vse tiste, ki so jim bili sumljivi, da mislijo s svojo glavo — kot »sovražnike miru«.

Prva akcija je bila zaključena z »velikim uspehom«, kot so se razpisala Kominformska glasila po svetu. Sledile so številke, katere so bile predmet zbadljivih komentarjev po raznih časopisih, ki so odkrivali vse mogoče potvorbe. V vzhodni Nemčiji so n. pr. pobrali skoraj toliko podpisov, kot je prebivalcev, tako da bi morali štokholmski poziv podpisati tudi otroci pod enim letom, če primerjamo število podpisov in sestav prebivalstva. Podobno je bilo tudi v drugih satelitskih državah. Moralni uspeh je bil seveda enak ničli. Ni mogoče potvarjati resnice, niti z zlorabo hrepenenja človeštva po miru, še manj pa če to vrši s podpisi, ki so po večini izsiljeni ali pa potvorjeni.

Po »uspešno« zaključeni prvi akciji, prehajajo sedaj kominformisti k drugi. Te dni je bilo namreč zaključeno zasedanje Svetovnega odbora takoimenovanih »Partizanov miru« v Kopenhagenu na Danskem, Zasedanje je spremljala bučna kampanja kominformskih glasil, ki so kovala njegovo »važnost« v nebo in pripravljala svoje pristaše na nekaj novega. Sicer pa je bilo to zborovanje precej neopaženo, ker se že nihče ne zmeni za številna zborovanja takoimenovanih »Partizanov miru«, ki se vrste eno za drugimi. Na tem sestanku so sklenili, da bodo začeli novo »mirovno« akcijo in sicer, da bodo začeli tokrat pobirati podpise, da bi prišlo do konference zunanjih ministrov petih velikih držav, to je Sovjetske Zveze, Kitajske, Amerike, Anglije in Francije. Na tej konferenci naj bi prišlo do pakta med petimi velesilami, s katerimi bi si vse te države razdelile vplivna področja na svetu. Ta pakt bi moral po vsej priliki ugoditi trenutnim imperialističnim težnjam moskovskih gospodarjev Partizanov miru.

Predlog ni nov. Ponavlja se ob vseh zahtevah sovjetskih diplomatov v zadnjem času na sejah različnih organov Organizacije Združenih narodov. Gre za novo razdelitev sveta med petimi velesilami na škodo malih narodov. Zanimivo pa je to, da je nova akcija moskovske propagandistične organizacije takoimenovanih »Partizanov miru« že veliko bolj odkrita kot prva, ki so jo vršili v znamenju belega golobička. Golobček je sedaj izginil in pokazal se je brez krinke grabeljivi obraz sovjetskih mogotcev, ki bi hoteli vsiliti svoj »mir« narodom in državam, ki se jim nočejo podrediti.

»Partizani miru« so torej postali iz prikritega odkrito orodje napadalne sovjetske politike, ker nekaj drugega kot organizacija Kominforma tudi ne morejo biti.

Koliko trt in sadnega drevja so posadili v koprskem okraju

Po pregledu na terenu so ugotovili, da je razpis sajenja trt in sadnega drevja naletel na odziv, ki je rodil dobre uspehe.

Skupno število posajenih trt in sadnega drevja v koprskem okraju znaša: 130.000 trt, 1.058 kakijev, 4.131 breskev, 2.576 češenj, 2.611 oljk, 466 hrušk, 146 mandljev, 479 orehov in 158 jabolk.

Med najboljšimi je KLO Smarje, ki je posadil 24.000 trt in 400 sadnih drevesc, sledi KLO Koštabona, ki je posadil 22.000 trt ter 700 sadnih drevesc, KLO Marezige s 16.000 trtami in 900 sadikami sadnih drevesc. To dokazuje, da če bodo vsi KLO po zgledu teh najboljših KLO sadili v prihodnjih letih, bomo produkcijo grozdja in sadja občutno zvišali. MLO Koper, KLO Boršt, Sv. Anton, Strunjan in Vanganel pa bi lahko več posadili.

Te dni bo poverjeništvo za kmetijstvo pri OLO po KLO izplačevalo redne nagrade, ki pripadajo vsakemu, ki je sadil trte ali sadno drevje ter jih prijavil svojemu KLO v smislu razpisa. Prav tako se že bili dani predlogi, da za nagrade od 10.000.— din, 20.000.— din, in 30.000.— din najboljšim kmetom ali KDZ, ki so posadili sklenjene vinograde ali sadovnjake v večjem obsegu in bo te predloge pregledala še Okrožna komisija ter dodelila navedene nagrade.

Koliko so na Koprskem pogozdili

Pri pregledu letošnjega pogozdovanja v koprskem okraju so ugotovili, da so plan pogozdovanja dosegli za 97,6%, t. j. da je od planiranih 42 ha bilo realiziranih 41 ha, če pa vzamemo v obzir še akacijo, ki smo jo prav tako sadili, tedaj je bil plan dosežen 100%. Skupno je bilo posajenih 350.000 sadik borovca in 4000 akacije. Nadalje se je posadilo še 30.000 sadik borovca na lanskoletne že pogozdovane površine.

Če primerjamo lanskoletno realizacijo pogozdovanja z letošnjo, tedaj vidimo, kako velik korak naprej smo napravili v tem letu, to pomeni da so letos naši kmetje in KDZ razumeli pomen pogozdovanja, ki prinaša njim samim in tudi skupnosti koristi.

Med KLO, ki so bili zadolženi za pogozdovanje, sta bila najboljša KLO Cežarji in Dekani, ki sta vse prejete sadike posadila; med KLO, katerim pa se je nekaj sadik posušilo, so pa KLO Škofije, Smarje, Marezige in Ankaran, saj ne trdimo, da niso plana dosegli, pač pa če bi vse prejete sadike posadili, bi bili plan pogozdovanja presegli.

Upamo, da v prihodnjem letu bomo pogozdovalno akcijo še bolje sprovedli in zainteresirali za tako važno akcijo vse kmetovalce in KDZ.

*

IZOLA — **Ekonomija, ki skrbi za perutninarstvo**, je ekonomija mestnega lokalnega gospodarstva v Izoli. Poleg prašičereje, poljedelstva itd. bo ta ekonomija zelo skrbela za dvig perutninarstva. Do zdaj si je ta ekonomija že nabavila 170 kur.

*

IZOLA — **Nov letni kino bo začel** delati. Prihodnji teden, kakor namreč predvideva mestni ljudski odbor, bo začel delati nov letni kino v bližini tovarne »Arrigoni«.

Pregled MEDNARODNIH POLITIČNIH DOGODKOV

Pretekli teden je bil zelo bogat na mednarodnih dogodkih. Predvsem moramo poudariti, da so bile oči sveta bolj uprte v Perzijo, čeprav je tudi fronta na Koreji zaživela.

Zaradi perzijske nafte se je svet precej razburil, ker je teheranska vlada odločno zastopala stališče, da se mora podržaviti vsa petrolejska industrija in vse petrolejske družbe. Sedanja perzijska vlada, kateri predseduje Mosadegh, smatra, da je dovolj močna, da se reši okov vsiljenih pogodb, ki spominjajo na kolonialne obveznosti, ki so jih Angleži vsilili Perziji v preteklosti, ko je bila še šibka in neurejena država.

Anglija, ki je najbolj zainteresirana na perzijskih petrolejskih ležiščih, je pretila Teheranu tudi z oboroženo silo, toda Teheran se ni vdal. Posredovala je tudi Amerika, ki je svetovala obema strankama, naj na miren način rešita spor, zlasti pa je Amerika svetovala Angliji zmernost in previdnost, kajti iz tega spora bi lahko nastal nov požar, ki bi ga bilo težko zaustaviti.

V bližini Perzije je namreč Sovjetska zveza, ki je vezana s Perzijo s pogodbo še od 1921. leta in v kateri je izrecno navedeno, da bi Sovjetska zveza pomagala Perziji, če bi jo bila katera druga sila napadla.

Prav zaradi takih obveznosti Sovjetske zveze, ki se vsak čas lahko vojaško vmeša v perzijske zadeve, je nastal preplah v svetovni javnosti, da bomo imeli še eno novo žarišče mednarodne napetosti, ki se lahko pretvori v splošni svetovni požar.

Proti koncu tedna se pa je položaj precej razčistil, kajti Anglija je pristala na nacionalizacijo petrolejskih industrij v Perziji in tudi na pogajanja za mirno ureditev tega spora.

Na Koreji smo pa prišli spet do zastoja. Najprej so Kitajci in Severnokorejci pričeli z veliko pomladansko ofenzivo, ki se je pa po nekaj dnevih že končala in izčrpala ofenzivno moč Kitajcev. Pri tem so Kitajci izgubili neizmerno žrtev, ker niso bili tehnično kos silam Organizacije Združenih narodov. Te so kmalu ofenzivno zaustavile in prešle s protiofenzivo, ki je v prvih dneh zgledala kot nekakšen pohod proti severu, kajti kmalu so spet prekoračili 38. vzporednik brez bojev. Mislilo se je, da so glavne kitajske sile že uničene, ker so se Kitajci umikali brez bojev, toda prav v zadnjem času javljajo, da so Kitajci in Severnokorejci spet pokazali močnejši odpor. Nahajamo se tako vnovič pred kašo, ki se imenuje 38. vzporednik in ne vemo, kako se bo položaj naprej razvijal.

Nekateri krogi domnevajo, da je najugodnejši trenutek za prenehanje sovražnosti in tudi namigujejo, da obstaja želja tako na eni kakor na drugi strani za začetek pogajanj.

V Evropi so bile pa najvažnejši dogodek volitve v občinske in pokrajinske svete v Italiji in izvolitev predsednika avstrijske republike.

V nedeljo so bile v 2.735 občinah v Italiji upravne volitve, ki so pokazale, da se politična struktura v Italiji precej spremenila. Po končanih rezultatih moremo ugotoviti, da so kominformisti in socialisti izgubili iz svojih rok precej važnih pozicij, zlasti v velikih mestih. Demokristjani so se namreč s pomočjo vezanih list polastili nešteto novih občin, med njimi tudi Genove in Benetk, kjer so doslej vladali kominformisti. Če pa upoštevamo številčno razmerje, vidimo da so demokristjani nazadovali kar za 340.00 glasov v primerjavi z državnimi volitvami 18. aprila 1948. leta. Precejšnjo dejavnost so pokazali tudi neofašisti, ki pa zaradi volivnega sistema niso dobili niti v eni občini večine. Končno strukturo sedanjega italijanskega razpoloženja bomo dobili, ko bodo volitve 10. junija še v ostalih občinah.

Nič manj zanimanja niso vzbudile tudi volitve v Avstriji, kjer so volili predsednika republike. Ta država, ki je še vedno okupirana od velesil, predstavlja zelo velik pomen v srcu Evrope. Na volitvah je zmagal socialist general Koerner, katerega so pri izločilnih volitvah volili tudi komunisti. Omeniti moramo, da so za Kornerja kompaktno glasovali tudi Koroški Slovenci, ker se je pokazal Koerner še prej bolj pravičen do rešitve slovenskega manjšinskega vprašanja kot pa klerikalna stranka, ki je sedaj na oblasti.

V zapadnem bloku ni vse v najboljšem redu, ker se je zadnje čase vnovič vnel spor med Zapadno Nemčijo in Francijo zaradi Posarja. Posarski predsednik vlade je namreč po nasvetu francoskega zunanjega ministra Schumana razpustil posarsko demokratično stranko zaradi njene usmerjenosti v prilog nemške rešitve kočljivega posarskega vprašanja, ki je že po prvi svetovni vojni ostalo nerešeno skoraj 15 let.

Zapadna nemška vlada je zaradi tega postala proti vsem trem zapadnim velesilam. Videli bomo, kako se bo ta zadevščina rešila, kajti prav gotovo bo v tem pogledu posredovala ne samo Anglija, temveč tudi Amerika.

Novi triki v starem lovu

Sosedni fašisti in šovinisti, ki bi najrajši udušili v žlici vode ne le vse, kar je slovanskega, marveč tudi kar je demokratičnega, znajo obleči, kadar je treba, tudi najnežnejši demokratični kožušček, da spretno prikrije svojo volčjo naravo. Tako skušnjo je te dni lahko napravil angleški laburistični prvak in vojni minister Strachey, ki ga je pot mimogrede zanesla tudi v Trst. Vrhovi pri CLN so namreč takoj iznašli, da ne bi bilo slabo tudi tega socialističnega veljaka »dobro« informirati o položaju v STO in mu položiti na srce čudovito rešitev tega zamotanega vprašanja, ki je za njih tako jasna in enostavna, namreč povrnitev v krilo ljubeče matere Italije. Ko so potem staknili skupaj glave, se jim je le zdelo, da bo malo prehudo, če pošljejo k laburističnemu ministru svoje prave predstavnike, razne »medalje dorok, »šarpe litorijev«, »marce su Roma« in podobne viteze svetega Mussolinijevega imperija, zato so mu rajši ponudili za tolmača svojih želja skromnejše ime, predsednika tržaške socialistične stranke. In pravijo, da se niso zmotili. Minister je dolgo časa kramljal s svojim političnim somišljenikom, ki mu je razlagal svoje nazore o tržaškem vprašanju, katerega bi se dalo po njegovem mnenju najlepše rešiti na podlagi plebiscita. Zares čudovita zamisel, ki je pognala kot nova čudodelna roža v vrtu tržaškega iredentizma. Kaj hočete pot tristranske izjave je postala precej težavna, ko še lisičji Sforza z vsem svojim trudom in grožnjami ne more iztisniti znova od zapadnih zaveznikov, da bi ponovili svojo širokogrudno obljubo, ki so jo dali pred leti. Odkar stoji ta tristranska izjava na tako glinastih nogah, je treba pač iskati nova pota, da se pride do istega uspeha. In sedaj glej, kakor nalašč! Mirovna pogodba govori o guverneju, potem o združenju obeh con, in, ako prideneš k temu še plebiscit, potem imaš pravi demokratični recept za »demokratičnoc« rešitev tega kočljivega vprašanja. A zapadnjaki so taki oboževatelji demokracije, da se ne bodo mogli upirati taki sijajni demokratični rešitvi. Poleg tega pa brenkajo sedaj na iste strune še kominformisti, ti najčistejši borci pristnega italijanstva, kakor se hvalijo zadnje čase.

Gromovnik Pajetta ima nenavadno podobne pojme o reševanju tega problema, tako da so se zopet enkrat našli roko v roki fašistovski šovinisti in kominformistični iredentisti in Vidali se že pripravlja na triumfalno pozo, kako bo okronan s Stalinovim lovorom lahko vodil parado zedinjenih fašistično-kominformističnih trum na sijajni dan poklonitve ozemlja rimskemu klerikalizmu.

Vse bi bilo tako lepo, da bi se ne dalo niti oporekati, ako ne bi to tako »demokratično« lice ne skrivalo za svojo krinko vse nekaj drugega. Kdor ima dobre oči, je lahko namreč videl v Trstu, kako se je nad od zoba časa že razjedeno propagandno tablo fašistovskega tržaškega glasila Piccolo popravila svetlobna reklama, ki kaže na to, da ga mislijo v kratkem obnoviti. To tudi ne bi bilo nič čudnega, ako pomislimo, kako se bohotno razvija v Trstu stari fašizem. Cela vrsta časopisov hvali ljudi, ki so ubijali in ropali v imenu velike Italije, kot patriotične junake in borce, ki bi morali biti svetel zgled današnji mladini. Ta patriotizem je seveda povezan z zelenim sovraštvom do vsega, kar je slovensko in si razbija samo še glavo, kako žveplo bi vrgel, da bi za vedno uničil vsako njegovo sled. Tako jih je te dni zapeklo, kakor more biti zavezniška vojaška uprava tako nerazumevna, da oddaja svojo igralsko dvorano tudi Slovencem, in to celo titinom in še kar po večkrat na teden. Po njih mnenju je bila ta dvorana zgrajena samo za tržaške šoviniste, čeprav imajo toliko svojih hramov preveč, da vsa njihova 2000-letna kultura ne napolni nepotrebnih prostorov.

V takih okoliščinah predlagajo zaman s kominformisti povezani šovinisti »plebiscit«. Novo geslo, ki so ga pod tem imenom privlekli na dan, je le nova oblika stare iredentistične propagande in sredstvo, da bi se prikopali do cilja, ki se jim grozi izmuzniti iz objema, ker so doslej mislili, da ga imajo že dobro privitega. Zato jim pridejo prav sedaj tudi ti novi triki pri starem lovu, »informacije« g. Strachija in pa »plebiscita«.

Od tu in tam po svetu

GORICA. — Volivna komisija za goriško pokrajino je imenovala 200 skrutinatorjev za prihodnje volitve na Goriškem, od katerih je 35 članov Demokratične fronte Slovencev v Italiji.

TRST — V sredo zvečer je bila na prosečki postaji žalna proslava v počastitev spomina 16 talcev, ki so jih Nemci obesili pred 7. leti. Govorila sta tovariša Zorko Jelinčič v slovenščini in Giordano Luxa v italijanščini. Na proslavi je sodeloval tudi domači pevski zbor.

LJUBLJANA — Vlada Ljudske republike Slovenije je ta teden na svoji seji pretresala predlog zakona, po katerem bodo proslavljali 22. julij kot dan oboroženega odpora, oziroma narodne vstaje slovenskega ljudstva proti okupatorju. 22. julija 1941. leta so se začele po vsej Sloveniji prve partizanske akcije proti nemškemu in italijanskemu okupatorju. Po teh akcijah so se pričele oborožene borbe Slovencev tudi drugod v nekdanjih mejah Italije.

Ugodnosti gradbenih delavcev

Gradbena dejavnost zavzema pri nas vedno večji razmah in postaja ena od najvažnejših panog ker gradimo ključne objekte enoletnega gospodarskega plana. Dosedanji uspehi naših gradbenih podjetij so nam dovršeni objekti, kot vinska klet, šola v Kopru, šola v Bertokih, ki kažejo visoko strokovno sposobnost naših gradbenih delavcev v borbi za izvedbo planskih nalog, kljub objektivnim težavam, ki so obstajale.

Gradbeni delavci so po svoji naravi dela izpostavljeni več ali manj neurejenim delovnim pogojem in stalnim premestitvam, ki so otežkočale dotok delavcev na posamezna gradbišča. Mnogi od teh so se vsled takih pogojev odločili v druge panoge industrije, ker so imeli boljše pogoje in stalno delovno mesto, medtem ko se morajo v gradbeništvu po potrebi in gradnji objektov premeščati iz objekta na objekt. Delavci so gledali, da so se dnevno vračali domov, ker je to bilo v njegovem interesu, da je na ta način s svojim zaslužkom lahko največ pomagal svoji družini, ker za ločeno življenje ni prejemal nikakih dodatkov.

Z navodilom o terenskih dodatkih gradbenim delavcem je to vprašanje zelo ugodno rešeno za oddaljene delavce gradbenih podjetij. Višina terenskih dodatkov omogoča delavcem, da bodo s svojim zaslužkom pomagali svoji družini v nezmanjšani višini ali celo še več. Po drugi strani pa bo ta dodatek ugodno vplival na dotok delavcev v gradbeništvo.

Na osnovi teh navodil prejemajo delavci, ki so poslani na delo na gradbišča oddaljena najmanj 6 km od njihovega stalnega bivališča terenski dodatek insicer:

a) za gradbišča ceste Križišče—Rižana, bolnice Valdoltre in Ankaran ter Palace-Hotela v Portorožu, delavci od I do VI skupine po 70 din dnevno, delavci od VII do IX skupine po 85 din dnevno;

b) za gradbišča nove opekarne Sečjole, stanovanjskih hiš rudnika Sečjole, popravilo ceste Skofije—Sečjole in ceste Portorož—Piran, melioracije Ankaran, Dragonje in doline Mirne, ceste Portaporton—Visinada, stanovanjske hiše in skladišča Umag, stanovanjske hiše Semedela in gradnja pomolov Izola—Umag, delavcem od I do VI skupine po 60 din dnevno, delavcem od VII do IX skupine po 70 din dnevno;

c) delavcem gradbene stroke zaposlenim na vseh ostalih gradbiščih v okrožju, ki so predvidena v planu 1951, pripada delavcem od I do VI skupine po 45 din dnevno, delavcem od VII do IX skupine po 50 din dnevno.

Ti dodatki so vezani na pogoje, ki jih delavec mora izpolnjevati za pridobitev terenskih dodatkov in to da nima neopravičenih izostankov in tudi ne več kot tri opravičene izostanke itd. Terenski dodatki gradbenim delavcem se izplačujejo od 1. maja t. l. dalje za omenjena gradbišča.

Delovni kolektiv gradbenega podjetja Slovenija ceste v Dekanih in gradbeno podjetje Edilit nujno rabijo večje število gradbenih delavcev. Podjetja nudijo dobre delovne pogoje, stanovanje in prehrano v menzi, delo po normi ali akordu in terenske dodatke v smislu navodil o terenskih dodatkih gradbenim delavcem.

Sc.

V naše kraje bodo začeli prihajati številni izletniki in letoviščarji

Naša obala je s svojo razčlenjenostjo in številnimi zalivi kot nalašč ustvarjena za letoviščarska naselja. Valovita obala in mestoma bogate plaže z drobnim peskom, toplo morje in zelenje skozi vse leto, ki sega prav do morja pa tudi odlično sadje in trta; vse to privablja k nam razvedrila in počitka željne ljudi. Naša obala je tudi bogata na kulturno zgodovinskih zanimivostih, za to nudi naše ozemlje bogate možnosti za najraznovrstnejši etnografski in umetnostni ter kulturno zgodovinski študij.

Iz navedenih razlogov je naše ozemlje izrazito turističnega značaja in zato so se tudi razvila močna turistična središča; največje kopališče na severnem Jadranu Portorož in zdaj Sveti Nikolaj in nešteto hotelov in domov.

V TEH DNEH TOPLA MORSKA VODA PRIVABLJA MNOGE KOPALCE

Vojna tudi našim letoviščem ni prizanesla. Dosti je bilo porušenega in zapuščenega. Seveda je bilo najprej treba obnoviti naše porušene vasi, spraviti v pogon industrijo, zgraditi šole, ceste, izvesti elektrifikacijo in opraviti druga najnujnejša obnovitvena dela. Zato smo v zadnjih dveh letih začeli resneje misliti na turizem. Najprej so obnovili in razširili kopališče Sveti Nikolaj, ki je danes eno najmodernejših kopališč sploh in privablja vsako leto na tisoče Tržačanov, ki so praktično brez dobrega večjega kopališča. Našemu gospodarstvu pa prinaša to dragocene devize. Prav te dni so v kopališču Svetega Nikolaja odprli sezono in odslej bo prav do jeseni, zlasti ob nedeljah in praznikih v tem kopališču živo, pravo mravljiče ljudi. Saj kopališče je tako urejeno, da človeka, ki ga je le enkrat obiskal, privablja zopet in zopet. V sencah košatih dreves je na stotine lepih kabin, male a prijetne veekend hišice, številna športna igrišča in naprave: vse to nudi obiskovalcu prijetne občutke. Za okrepčilo pa je poskrbljeno v bogato založeni restavraciji.

Naš največji turistični center je Portorož. Tu smo pri obnovi dosegli največje uspehe. Obnovili in opremili smo hotel Helios, Central, Hotel Portorož, nešteto vil in kopališče. Prav v teh dneh dokončujejo obnovo Palace Hotela in je v ta namen investiranih že več milijonov. Uredili so novo električno napeljavo, centralno kurjavo, vodovod in druge sanitarne naprave, tako da bo zdaj ta hotel veliko modernejši kot pred vojno in se bo lahko kosal z najmodernejšimi hoteli v svetu. Sprejel bo lahko 350 gostov. Gostom pa bo na razpolago čez dober mesec dni.

Tako bo v Portorožu na razpolago vse ugodje za 550 turistov naenkrat. Seveda bodo ti turisti predvsem naši delovni ljudje iz okrožja in Jugoslavije. Nekaj desetin sob pa je namenjenih tujcem, ki želijo preživeti prijetne počitnice ob našem morju, saj se za Portorož zanimajo tudi po svetu.

Sveti Nikolaj in Portorož sta naša glavna turistična centra. Toda ob vsej naši obali je še veliko prijaznih kotičkov, ki so idealni za oddih in razvedrilo. V Strunjanu so po obronkih raztresene prijazne vile in hišice. V Fiesu je pripravljenih večje število počitniških domov. Fieso leži v manjši zaprti dolinici, v kateri sta dve sladkovodni jezerci. Ta kraj se bo polagoma razvil v večji turistični center, kjer bodo prevladovali počitniški domovi. Ta kraj je v vsem našem okrožju najbolj primeren za oddih delovnih ljudi, ki si žele miru in počitka, saj je dolinica nekako izolirana od sveta, le proti morju je široko odprta in ima lep zaliv. Človeku, ki si pa zaželi razvedrila, nudi to spremembo bližnji Piran in Portorož, dokoder je prav lep sprehod. — Fieso pred vojno ni bil turistično cenjen, kar je značilno, kajti pred vojno se ni nihče zanimal za letovanje delovnih ljudi. Vsa pozornost je bila usmerjena le na splošni turizem, ki je prinašal bogate zaslužke, privoščili pa so si ga lahko samo bogatini.

Južni del naše obale od Savudrije do Novega grada je ostreje zarezan in nudi sliko elementarne romantike ter zato ni nič manj zanimiv kot severni del obale našega okrožja, ki je večji del mehko valovita in polagoma pada v morje. Marsikomu bolj ugaja preprosta, a zato toliko močnejša naravna veličina, ki pride do izraza v južnem delu naše obale.

Prekrasna turistična točka je Savudrija s svojim borovim gozdičkom, ki nudi v vročih dneh prijetno senco. Tudi tu se poraja kolonija počitniških domov.

Razen obnove hotelov, penzionov, kopališč in drugih tujsko prometnih naprav, so k pospeševanju turizma pripomogli še drugi ukrepi naše ljudske oblasti: dobra preskrba, olepševalna dela, ureditev parkov in razsvetljava v vseh tujsko prometnih središčih, izboljšanje prometnih zvez in podobno. Na stalnih progah so začeli voziti novi moderni avtobusi, postavljena je redna avtobusna zveza z Ljubljano, zveza z Divačo pa je mnogo bolj pogosta kot prej. Poleg tega bodo v vseh naših turističnih centrih skrbeli za razvedrilo turistov številni orkestri. Samo v Portorožu bosta skozi celo sezono dva orkestra.

Tudi v naših obalnih mestih urejujemo moderne hotele. V kratkem bo gotov velik hotel v Kopru, v Izoli, v Umagu, hotel v Piranu pa služi svojemu namenu že dalj časa. Seveda, ti hoteli ne bodo namenjeni samo turistom, temveč tudi raznim gostom, ki se mudijo pri nas službeno, ali pa jih zanimajo druge zanimivosti, kakršnih v našem okrožju ne manjka. Že samo zunanjost naših mest nudi človeku, ki je bil nekaj let odsoten, zanimiv pogled. Postala so lepša, obogatena s številnimi novimi zgradbami in kmalu ne bo več sledu, da so bila ta mesta pred nekaj leti še zatohla in zanemarjena. Tujec bo že tu spoznal velik napredek našega okrožja. Če bo šel po naših vaseh, gledal njih naravno lepoto in užival njene sadove bo tudi spoznal napredek, saj pri nas ni večje vasi, ki ne bi bila obogatela z novo šolo, zadružnim domom ali kako drugo moderno zgradbo. Povsod bo spoznal novo življenje in napredek vseh treh na temu ozemlju živečih narodov, ki si skupno ustvarjajo lepše življenje.

Naša ljudska oblast je šla pri organizaciji turizma še dalje. Delovnim ljudem našega okrožja je omogočila, da poleg obiskov in izletov v razne kraje Slovenije, lahko preživijo počitnice v najlepših letoviških središčih Slovenije in sploh Jugoslavije. Stevilo teh turistov vsako leto narašča. Saj zato imamo pri nas dobro poskrbljeno. Delovni človek ima uzakonjen plačan redni dopust in oblast mu vsestransko pomaga.

Lepota naše obale in druge turistično prevlačne točke v našem okrožju služijo našemu delovnemu človeku. Ob njih se zbira novih moči, ko preživlja dopust. Tudi tujec, ki preživi svoj oddih v naših letoviščih, se bo gotovo večkrat vrnil na našo obalo.

POGLED NA DEL NASE OBALE

IZOLA — Nove delavske stanovanjske hiše v Izoli so zasedene z delavskimi družinami. 16 najmodernejših stanovanj, vsako z dvema sobama in vsemi pritiklinami, je bilo dograjenih v štirih hišah. Taka skrb za delovnega človeka je mogoča le tam, kjer vlada ljudska oblast. — Po prevzemu tovarn in podjetij v upravo delovnih kolektivov, je iniciativa za nadaljnjo gradnjo stanovanjskih hiš prešla na delavce same, kar gotovo pomeni, da bo doživela neviden razmah. Pričakovati je, da bodo delavske hiše zgradila vsa podjetja in tovarne za svoje delavstvo.

Edino na ta način bo tudi rešena stanovanjska kriza, ki je tudi v Izoli velika.

*

PUCE — Kako si gospodarijo Cunjevi — Morda vas bo tudi to zanimalo. Kar poglejte. Družina Cunja iz naše vasi živi danes v nečloveških pogojih. Mar ji je to potrebno? Mi pravimo, da ne, saj bi se lahko priključili kmečki delovni zadrugi. Toda silit nočemo nikogar. Življenje samo bo še marsikoga privedlo do spoznanja, ali se v zadrugi živi bolje kot izven nje. Stari Bego Cunja je pretepal družino, kadar je prišel domov pijan. Ker niti Cunjevi ne morejo živeti od zraka, se je mladi Jušto nedavno odločil, da pojde delat v Trst. V Trstu je delal mesec dni. Domov pa je prinesel prškavo zapestno uro. Njegov mali brat Marcel jo je nosil po vasi, dokler je ni razbil. Zdaj nima Jušto ne ure, ne denarja. Družinski poglavar Bego pa je odšel zdoma in se za družino ne briga. Cunjavi niso letos posejali niti zrna pšenice. Zemljo pa tako površno obdelujejo, da se bomo čudili, če bo na njej le plevel zrasel. Pa kljub temu se niso prišli do spoznanja. Mar mislijo Cunjevi, da jih bo KLO »futral« z živilskimi nakazilcami? Že vnaprej povemo Cunjevim, da kdor pri nas ne dela, od nas tudi ničesar ne bo dobil. Taki naj si sami gromagjo, kako morejo in znajo. Nekoč bodo že sami spoznali, kje je prava pot in kje lahko živiš človeka vredno življenje.

PIRAN

DEKANI — Neštetokrat so že pisali in konferirali o potrebi primernih šolskih prostorov v naši vasi, zlasti še odkar imamo nižjo gimnazijo. Naša vas je vedno bila napredna v vsakem pogledu, zato nas tembolj boli, ko bomo prav na šolskem področju kmalu med najzadnjimi. Ne moremo si kaj kot da zopet in zopet opozarjamo merodajne na skrajno neprimernost sedanjega stanja, t. j. na hišo, ki ni bila grajena za šolske potrebe, a se le v njej nahajajo nižja gimnazija, osnovna šola in otroški vrtec. Želimo in zahtevamo, da se čimprej in radikalno reši pereč problem novega šolskega poslopja v Dekanih!

*

KROG — V nedeljo 3. junija pridite k nam, vabimo vas vse. Imeli bomo veliko šagro v prid naši zadrugi. Plesišče bo na prostem, dobrega vina in kaj za pod zob bomo tudi preskrbeli. To šagro organiziramo zadružniki v znamenju dobrega sodelovanja s pučarskimi zadružniki, saj se je k nam preselilo celo nekaj družin iz pučarske zadruge, ker ta nima toliko zemljišča in ji delovna sila ostaja. Mi pa imamo veliko več v primeru z njimi in nam to sodelovanje zelo koristi. Zdaj pa preč s tem, rajši bomo o tem govorili ob drugi priložnosti. Ponovno vabimo vse, da se naše šagre gotovo udeležijo v čim večjem številu. Igrala bo godba od Sv. Lucije. Kakor predvidevamo, bo namesto kulturne prireditve nek govor, ki pa še ne vemo, kdo ga bo imel. Tako torej, pridite vsi!

*

TINJAN. — Kdo ne zna za prijazno vasico na najvišjem hribu našega okrožja? Razgled, ki se ti nudi od tukaj je edinstven in res vreden vzpona na vrh. Vsak, ki je bil enkrat v Tinjanu in ima smisla za lepoto narave, se bo gotovo zadovoljen vračal in tudi z mislijo, da se bo še oglasil v Tinjanu. Potrebno pa bi bilo kaj olepšati in popraviti v večjo udobnost posetnikov te naše zanimive razgledne točke. Zlasti okoli in pod cerkvijo bi bilo treba izravnati teren ter ga napraviti prehodnega. Tudi nekaj klopi bi morali postaviti na mestih, kjer je razgled najlepši. Marsikateri delavec bi ob nedeljah prišel se navžiti lepote narave v našo vas, če bi nekoliko poskrbeli za olepšanje in za nekaj propagande.

*

SEMEDELA — Naša organizacija SIAU ni dovolj aktivna. Že več časa ni bilo nobenega sestanka. Čudno se nam zdi, da je vse tako mrtvo na področju našega KLO in ne samo z organizacijo SIAU, temveč tudi druge organizacije ne delajo. Kje naj za to iščemo vzroke?

Izboljševalna dela v dolini Mirne so spet oživela

Izboljševalna dela v dolini reke Mirne, ki so zaradi slabega vremena nekoliko zaostala, so te dni, ko se je vreme ustalilo, spet oživela. Podjetje »Vodogradnja« si prizadeva, da bi nadoknadilo zamujeno.

Operativni plan prvega tromesečja je podjetje »Vodogradnja« izpolnilo in z nekoliko odstotki tudi prekoračilo. Vendar mesečni plan v aprilu ni bil dosežen, ker je pri izboljševalnih delih izostalo precej sezonskih delavcev, zaradi dela na polju. Naravno je, da je vodstvo podjetja za ta problem iskalo rešitve. Tako je sezonske instalaterje zamenjalo 30 novih delavcev, potrebovali pa bi jih še najmanj 20, da bi tako pravočasno izvedli operativni plan.

Za povečanje storilnosti so delavci uvedli akordni način dela, ki ga v celoti odobravajo, saj tako tudi več zaslužijo. Ta sistem dela je pokazal vidne rezultate, saj tudi sezonski delavci, odkar delajo po akordnem načinu, presegajo povprečno normo za 25%. Prav tako so izboljšali organizacijo dela s tem, da so delovno silo pravilno porazdelili na delovna mesta. Delovni kolektiv se vsak dan zbere na sestanku, kjer delavci sami razpravljajo o raznih vprašanjih v zvezi z njihovim delom za dosego še večjih uspehov itd. Tako so na enem izmed sestankov sklenili, da bodo odpravili neupravičene izostanke. In to so tudi izvedli. Zato so uspehi pri delu še večji.

Ob priliki Prvega maja — praznika dela, je podjetje nagradilo najboljše delavce. Petdeset delavcev tega kolektiva nosi tako časten naslov udarnika. Med najboljšimi kvalificiranimi delavci je skupina zidarjev tov. Tomažiča, ki presega normo tudi nad 80%. Med nekvalificiranimi delavci pa se je dobro izkazala skupina tako imenovanih kubikašev, zemeljskih delavcev tov. Markova, ki povprečno presega normo tudi za 200%.

Zidarji Jakob Tomažič, Matej Ugrin, Franc Mičič, Rudi Bulovič in Jurij Jurica so dobili te dni medalje dela druge stopnje kot priznanje za požrtvovalnost in delavnost.

Sindikalna organizacija delovnega kolektiva »Vodogradnje« stremi zdaj za dvig strokovnega in kulturnega znanja delavcev. V ta namen se bodo kmalu pričeli tečaji, ki jih bo vodili tov. Frankol in drugi sposobnejši tovariši. Poleg vsega tega pa vzpodbuja sindikalna podružnica med delavci tekmovalni duh in na ta način dviga v njih zavest socialističnih borcev, da tako dosegajo iz dneva v dan vedno nove in večje delovne zmage.

Zagovarjati se bodo morali pred ljudskim sodiščem

9.000 LIR VREDNO ZAPESTNO URO UKRADLA JE

17-letna Parovel Rozalija iz Smanij, stanujoča v Kopru, je bila zaposlena kot čistilka v slovenskem dijaškem domu v Kopru. Dne 14. marca letos, ko so dijaki bili v šoli, je Parovelova kakor vsak dan pometala spalne sobe. V eni izmed spalnih sob je zagledala v kovčku lepo, 9.000 lir vredno zapestno uro. Vtaknila jo je v žep in, ko je končala z delom, je skrila uro pod nek kamen v domu samem. Naslednji dan je uro spet vzela in jo nesla v svoje stanovanje. Ves čas si Parovelova ni mogla dati miru, skrbelo jo je, kam bo dala ukradeno uro.

Stvar je prišla na dan. Tulova Danica se je pritožila, da ji je zmanjkala ura. Na koga naj bi padel sum, razen na čistilke? Saj je to dijaška navada, če komu kaj zmanjka. In tako so dijaki vprašali Parovelovo, če je ona pometala ta dan sobo. Ta je pritrdila, da jo je, vendar pa da ure ni vzela. Izgovarjala se je namreč, da je bila tista ura, ki jo je imela na manifestaciji v Izoli, last njene prijateljice in da jo je ta zaprosila, naj ji primese uro v bolnico, ker sama ne more priti ponjo k urarju Signoretu v Kalegariju. Pa se je mladinska organizacija na šoli o tem pozanimala in ugotovila, da se Parovelova laže. Tulova je to zadevo prijavila postaji NZ v Kopru. Zdajci je Parovelova jela priznavati krajo. Toda prepozno. Zadeva je namreč že pred okrajnim ljudskim sodiščem, kjer se bo morala Parovelova za kaznivo dejanje zagovarjati. Seveda bo sodišče brez dvoma upoštevalo okolnosti, Parovelovo mladoletnost itd. Končno pa tudi sama ni kriva tega dejanja, čeprav ga je premišljeno storila. Namreč dodati moramo, da je to predvsem kriva slaba vzgoja staršev, ki niso zadovoljivo vzgajali svojih otrok, ki so bili zaradi tega vedno nagnjeni na krajo, čeprav malovrednih stvari itd.

ZA SVOJE KORISTI JE HOTEL ZATAJITI KOLEKTIVU 30 KG SVINCA

Sicer smo v našem listu že poročali, da se bo moral Koprčan Attilio Bartolini zagovarjati pred ljudskim sodiščem zaradi tega, ker je 5. marca letos kot uslužbenec dijaškega doma Jadran v Kopru prodal nekemu Pieru Mincu 30 kg svinca v vrednosti 579 din. Toda stvar ni bila tako na jasnem, kakor je danes. Bartolini je bil sicer izpuščen iz zapora, ker je bila zadeva že preiskana. Vendar kakor zgleda, bo moral te dni Bartolini na zaslišanju in se zagovarjati za kaznivo dejanje. Svinec, ki si ga je prilastil, je bil last podjetja in ga je Bartolini dal Mincu za 1.000 din, ki pa mu jih Minca ni takoj izplačal. Bartolini je izvršil to dejanje na škodo kolektiva. Pravi namreč, da je potreboval denar za svoje potrebščine. Toda s tatvino na škodo skupnosti bi nikdar ne smel prizadevati si kaj takega. Zato mu ljudsko sodišče prav gotovo ne bo prizaneslo.

TUDI KOPRČANU FILIPU EDOARDU NE BO SODIŠČE PRIZANESLO

Poročali smo že, da bo v kratkem razprava proti Koprčanu Edoardu Filipju, poslovodju mestne ribarnice. Kot takemu je mestno komunalno podjetje v Kopru zaupalo, da v prostem času, lahko nabira po mestnih podjetjih prazne steklenice in jih oddaja ODPADU. Dolgo časa je Filipi to delo opravljal. Vendar denarja, ki ga je prejemal za steklenice ni nikdar dajal v blagajno mestnih komunalnih podjetij. Kakor mu obtožnica očita, si je s tem prisvojil 15,729 din ljudskega imetja. Ker je to dejanje na škodo skupnosti, mu ljudsko sodišče ne bo prizaneslo. Zlorabljal je svoj službeni položaj za lastne namene, zato ga bo sodišče obsodilo na zasluženo kazen.

Prvi odmevi proste prodaje v Ljubljani

Iz Ljubljane smo prejeli dopis našega bralca in ga objavljamo.

Pred uredbo o ukinitvi obveznega odkupa mesa in mleka je bila Slovenija slabo preskrbljena s temi artikli, posebno z mlekom. Dnevno je prihajalo v mesto devet do deset tisoč litrov mleka. Zato so dobivale mleko že nekaj časa samo skupine od 0—2 let po en liter na dan in od 2—7 let po pol litra, večkrat pa tudi samo 3 dcl na dan. Ostali pa so se morali oskrbovati na prostem trgu. Cena mleku na trgu je bila 50 din za liter. Takoj po ukinitvi obveznega odkupa mleka je cena padla na 25 din za liter. Količine mleka so se takoj zvišale, in sicer tako: 14. maja je dobila Centralna mlekarna v Ljubljani 10.169 litrov mleka; 17. maja že 16.376 litrov in 19. maja 21.037 litrov. Cena v mlekarnah je 25 din za liter in ga lahko dobiš v neomenjenih količinah. Prihodnji teden bo verjetno cena padla na 23 dinarjev za liter. Prodajajo ga tudi na bone z 80-odstotnim popustom. Kmetje ga sedaj radi oddajajo »Mlekoprometu«, ker ga jim ta plačuje po 17 din liter. Preskrba z mlekom je torej zelo zadovoljiva.

V prvih dneh proste prodaje mesa v Ljubljani ta še ni bila zadovoljiva. Sedaj, po 14 dneh proste prodaje, pa je mesa dovolj: telečjega, govejega, svinjskega, ovčjega, kozličkа, salame, drobovine, klobas itd. Prodajajo ga vse mesnice na trgu in po okoliških krajih. Cena je naslednja: goveje 165 din kg, svinjsko 290, ovčje 240, kozliček po 200, salama po 250 itd. Kupiš ga lahko v neomejenih količinah v prosti prodaji ali pa na živilske bone. Cena mesu ni stalna in se bo kmalu znižala, ker je mesa dovolj. Ze to nam zgovorno priča, da niti za meso niti za mleko ne bo treba čakati v vrstah.

Vse to je napravila zvezna vlada, ko je ukinila obvezne odkupe nekaterim kmetijskim proizvodom. Kmetje te sklepe zvezne vlade sprejemajo z veseljem, ker bodo sedaj bolje zaslužili kot prej, ko je bil odkup obvezen.

K. D.

Pisali so nam mladinci "Petkove" delovne brigade

Te dni so nam pisali mladinci delovne brigade »Petek«, ki je pred dnevi odpotovala na gradnjo mladinske proge Doboj-Banjaluka. V pismih pravijo med drugim, da so srečni in veseli, polni delovnega poleta prispeli v vasico Kalušo, koder bo šla nova proga.

Že ob odhodu smo bili prepričani, da se bodo tudi na tej progi izkazali, kakor so se do sedaj na vseh objektih, bodisi pri nas v okrožju, kakor tudi v Jugoslaviji. Častne obljube, ki so jih dali pred odhodom, sedaj izpolnjujejo. Tako so 18. maja presegli delovno normo za 20 odstotkov. 19. maja za 79 odstotkov, 21. maja pa za 61 odstotkov. To niso gole številke, to so številke, v katerih se izraža delavnost in požrtvovalnost naših mladincev, ki si štejejo v čast, da gradijo že tretjo progo.

Toda njih delavnost ni samo v tem. Tudi na kulturnem področju nočejo zaostajati. Do sedaj so imeli dve brigadni konferenci, sestavili so pevski zbor, pripravljajo se za kulturno prireditev. Prav tako delajo na športnem področju. Ustanovili so odbojkarsko skupino in so že imeli dve nogometni srečanji. V študiju se zlasti poglabljajo v teoriji naših največjih učiteljev in voditeljev socializma. O tem in še o marsičem nam pišejo naši mladinci s proge Doboj-Banjaluka.

Zadružna konferenca v Kopru

KOPER — Konferenca upravnih odborov kmetijskih zadrug je bila dne 25. maja v koprskem gledališču. Vodil jo je predsednik OZPZ tov. Požar. Navzoči so bili tovariši Čehovin, Sokol in Prijon. Na tej konferenci so obravnavali delovanje upravnih odborov kmetijskih zadrug in o odnosih med njimi in raznimi podjetji, na pr. Fruktus, Omnia, Prerad, Kmetijski servis in Istrska banka. Diskusija je bila precej živahna in iz poročil raznih tovarišev je bilo razvidno, da nekatera vodstva teh podjetij bi morala več pomagati kmetijskim zadrugam, kakor v resnici pomagajo. Zato pa je tovariš Sokol nekatere dobro ožigosal. Nato je govoril tov. Čehovin in obrazložil, kako bodo v kratkem tudi naše zadruge lahko svobodno trgovale, tudi izven meja našega okrožja, kako se bodo cene formirale na podlagi povpraševanja in ponudbe in še marsikaj zanimivega je povedal.

*

IZOLA — Mestni ljudski odbor bo po bazah organiziral zbore volivcev, na katerih bodo volivci razpravljali predvsem o novem načinu trgovine pri nas, o cenah na trgu, pa tudi o tromesečnem delu mestnega ljudskega

Tržaški delavci naj sami upravljajo svoje socialne ustanove

Istituto nazionale assistenza malattia ali Nacionalni zavod za bolniško pomoč, je največja italijanska ustanova te vrste, ki je nastala z državnim dekretom leta 1943 in je absorbirala skoraj vse dotedanje italijanske delavske zavarovalne zavode. Zato se Tržačani upravičeno sprašujejo, kaj ima prav za prav opraviti INAM v Trstu, ko je Trst ločen od Italije in si tržaški delavci želijo sami upravljati svojo zavarovalno ustanovo. To pravico jim zagotavlja tudi mirovna pogodba z Italijo, ki določa, da morajo biti vse ustanove socialnega značaja, ki imajo sedež v Italiji in ki so bile nekoč v Trstu, preseljene na TO s tozadevnim delom dosedaj nakopičenega kapitala, ki je v lasti italijanskih zavodov in ustanov. Pred prehodom Italije sta obstajali v Trstu dve zavarovalni ustanovi »Bolniška blagajna« za delavce in »Mutua« za uradnike. Obe ustanovi so upravljali člani sami, ki so volili upravne odbore in postavljali pravila. Podpora, ki sta jo nudili svojim zavarovalcem, je bila mnogo boljša od vseke druge podobne ustanove v Italiji. Zgradili sta si dva sanatorija za pljučne bolezni, enega v Ankaranu in enega v Nabrežini. V te sanatorije so bili sprejeti delavci, ki so jih držali v oskrbi dokler niso ozdravili.

Z razširitvijo italijanskih zakonov o zavarovalnih zavodih za časa fašistične Italije na Trst, sta bili ti dve tržaški ustanovi močno prizadeti in sta v kratkem času zgubili tisto avtonomijo, ki jim je prinesla procvit. Fašistični režim je prepovedal volitve upravnega odbora in je po zakonu imenoval upravne komisarje, ki so potem na svojo roko nameščali uradnike in funkcionarje. Tako je šlo do leta 1943, ko sta bili obe tržaški delavski zavarovalni ustanovi priključeni novi državni ustanovi INAM s sedežem v Rimu, ki se je po zakonu polastila skoro vseh italijanskih bolniških blagajn. Od tistega dne naprej, se je začelo postopno propadanje bolniških blagajn tako, da je deficit INAM dosegel v preteklem letu 20 milijard lir.

Zanimivo je vedeti, kakšen je danes položaj INAM-a. Glavno italijanskih zdravnikov »Fronte sanitario« je v nekem svojemu dokumentu ozna o INAM kot »Dobro organizirano igralnico.« Na zadnjem kongresu predstavnikov 52.000 italijanskih zdravnikov, ki je bil v začetku t. l., so predvsem razpravljali o položaju v tej ustanovi, ki oskrbuje zdravniško okrog 14 milijonov italijanskih delavcev in njihove družine. Na tem zborovanju so italijanski zdravniki ostro obsodili vodstvo Zavoda in načine upravljanja s strani voditeljev. Besede kot »nepoštenost«, »hinavščina« in »slepárije«, so bile na dnevnem redu. Vsako posredovanje dveh demokrščanskih poslancev, ki so zastopali vlado na kongresu, da bi pomirili zborovalce, je bilo zaman. List »Fronte sanitario« obtožuje voditelje Zavoda, da so sprejeli v službo ostanke najbolj zagrizenih fašistov, ki so bili takoj po vojni epurirani in odpuščeni.

Ko so prišli v Italiji na oblast demokristjani, so postopoma zasedli tudi vsa vodilna mesta INAM. Ob smrti predsednika zavoda Mosconija, so mesečnim plačam vseh nameščencev Zavoda, ki jih je prejemalo 10.000, odtrgali 3-dnevni zaslužek »za pomoč njegovom pokojnegaa«. Tako so sinovi Mosconija dobili nič manj kot 20 milijonov lir, »da so lahko nadaljevali študij«. Isto se je zgodilo ob smrti generalnega direktorja Blizzarrija, katerému so prepisali 20 let službe, čeprav je bil v službi Zavoda šele eno leto in pol. Tudi njegova družina je prejela več milijonov lir kot »likvidacijo.« Poleg tega se demokristjani poslužujejo denarja in imovine zavoda za svojo propagando. V Cassinu je pokrajinski odbor INAM potrosil 20 milijonov lir za volilne lepake demokrščanske stranke.

V zadnjem času so sprejeli v službo bivšega tržaškega in bivšega rimskega fašističnega federala. Oba sta zasedla odgovorni mesti z mastnimi plačami. Dovolj je povedati, da imajo bivši fašisti, ki so nastavljeni na neodgovorna upravna mesta z raznimi funkcijami po 100 tisoč lir mesečno, medtem ko prejemajo uradniki 35.200 lir na mesec. Kot zaključek naštevanja samo nekaterih primerov nepoštenega upravljanja in poslovanja s strani vodilnih funkcionarjev INAM naj povemo še, da ima sedanji predsednik zavoda Giuseppe Petrilli mesečno plače 1 milijon lir, medtem ko je deficit ustanove v teh mesecih skočil na 30 milijard lir.

K vsemu temu je treba dodati še načine zdravljenja delavcev s strani Zavoda. Vodstvo se predvsem zanima za vzdrževanje nepotrebnega birokratskega aparata, ki predstavlja največje breme izdatkov Zavoda in popolnoma zanemarja zdravniško oskrbo delavcev in njihovih družin. Kako je mogoče, da bodo delavci zadovoljni z bolniško oskrbo, če mora en zdravnik v bolniškem ambulatorju INAM v 60 minutah odpraviti najmanj 25 ljudi, ki pridejo na pregled, jim napisati recepte, jih registrirati itd. Torej ni čudno, če se delavci pritožujejo nad bolniško oskrbo. Ustanova, ki je njihova last, bi morala biti na njihovo razpolago in v njihovo korist in ne postati gnezdo brezvestnih izkoriščevalcev, kot je to danes INAM.

Prav tako nezadovoljstvo kot vlada v Italiji, vlada tudi med tržaškimi delavci in uradniki. Tudi v tržaških ambulatorijih mora službujoči zdravnik odpraviti celo po trideset oseb v eni uri, ker vodstvo tržaške podružnice noče povečati števila zdravnikov. Poleg tega vlada nezadovoljstvo tudi med nameščenci tržaške podružnice, si se stalno borijo proti nasilnemu vmešavanju centralnega vodstva iz Rima v zadeve tržaške podružnice na škodo tržaških zavarovancev.

Kot zadnji dokaz tega nezadovoljstva navajamo sklep sindikalnega odbora nameščencev tržaške podružnice INAM, ki je pred dnevi proglasil demonstrativno stavko proti zapostavljanju tržaške podružnice s strani rimske centrale. Samo takojšnja obljuba, da bodo vprašanja rešena v najkrajšem času je stavko preprečila.

Tržaški delavci in nameščenci INAM, ne zahtevajo do Rima samo izboljšanje položaja v ustanovi in izboljšanje oskrbe, temveč zahtevajo tudi ločitev tržaškega zavoda od Rima in ponovno ustanovitev svobodnih in neodvisnih tržaških bolniških blagajn.

In kot zaključek naj povemo še to: Danes, ko je ZVU v Trstu nakazala 330 milijonov lir za gradnjo novega sanatorija INAM, skušajo italijanski iredentisti prikazati, da je ta denar dala Italija za pomoč tržaškim delavcem, samo da bi utrdili svoje politične položaje pred volilno kampanjo. Tržaški delavci bodo najbolj zadovoljni, če jim bodo vrnili v upravo njihove socialne ustanove, ker samo tako bodo lahko služile njim samim in ne špekulantom iz Rima.

OB 25. LETNICI SMRTI PESNIKA

Srečka Kosovela

Cetrt stoletja je minulo, odkar je zahtevala smrt od slovenskega slovstva veliko žrtev, največjo po Ketteju in Murnu: kraškega pesnika Srečka Kosovela. Ugasnil je komaj nekaj nad 22 let star, potem, ko se je šele pognal kviliku. Približno po petindvajsetih letih se je v naši književnosti ponovil tragičen primer, da je umrl pristen pesnik v cvetu mladosti, pesnik, katerega so ob njegovi smrti pobliže poznali samo nekateri tovariši, pa še ti ne popolnoma, zakaj Srečko Kosovel je svoje najlepše stvari skrival pred svetom, kakor da se boji zanje. To so bili drgeti duše in srca, ki je razočarano ob koncu življenja zaupalo le še samemu sebi.

Srečko Kosovel se je rodil v Sežani na Krasu. Bil je pristen Primorec po duhu in telesu. Mešanica tolminsko-vipavske krvi je določila tudi elemente njegovega značaja in temperamenta. Bil je skromen, vase zaprt in tih, toda do skrajnosti občutljiv za najmanjšo krivico. Trdnost in značaj je imel od matere, nekakšno lagodnost in veselost pa od očeta. Vse to pa je zastimala rahla otožnost, ki se je zelo zgodaj naselila v njegovem srcu. Komaj je namreč odrasel ljudski šoli je moral dati Krasu slovo in oditi v Ljubljano. Študiral je na takratni nemški realki čeprav ni kazal posebnega smisla za realne predmete. Kakor pri Ivanu Cankarju se je tudi pri Srečku Kosovelu zgodilo, da je realka izoblikovala iz svojega študenta izrazitega leposlovca.

Svetovna vojna leta 1914 je mlademu srednješolcu odkrila marsikatero stvar, ki ni je ne bi tako hitro spoznal, če bi živel v normalnih razmerah. Med drugim se je po končani vojni v Italiji raznetil nacionalni šovinizem, ki je privedel na krmilo

Srečko Kosovel:

PREPROSTE BESEDE

Ljubim jih, te preproste besede
naših kraških kmetov,
ljubim jih, o bolj jih ljubim
od vas, meščanskih poetov.

Kakor da vidim krajino jasno
nad tiho zeleno dolino,
kakor da vidim skale in bore,
ki stražijo to dolino.

Ljubim jih, njih ostro tišino;
kakor raskava roka
vabijo zopet in zopet me tja,
izgubljenega otroka . . .

države fašistično stranko. Takrat je slovenski besedi odklenkalo. Za tistega, ki je bil rojen na Primorskem, a je živel v Jugoslaviji, je bilo dvakrat hudo. Kadar si hotel domov na obisk, si moral prosjačiti za potni list in Italijani so te pri tem nečloveško poniževali, zakaj v slehernem Primorcu slovenske ali hrvatske narodnosti so videli emigranta, iredentista, ki kuje zaroto proti njenemu državnemu telesu in ga je zaradi tega treba imeti v razvidnici. Posebno strogemu nadzorstvu so bili podvrženi inteligenti. Mladina, ki je študirala na šolah v Jugoslaviji, se je zdela Italijanom sumljiva in nevarna že zategadelj, ker se ni hotela odpovedati materinemu jeziku in nacionalni zavesti. Vse to je moral kakor nešteti drugi, na lastni koži prezkusiti tudi Srečko Kosovel. Kadar je hotel po letu 1919 iz Ljubljane na Kras, ni nikoli vedel, če bo prišel domov ali končal v za-

poru. Vse to ga je še z večjim hrepenenjem pritiskalo na dom in ožjo domovino, kjer so se iz dneva v dan vezale jezikovne, nacionalne, a tudi socialne krivice njegovih rojakov. Tam, kjer čuti občan eno bolečino, čuti pesnik dvojno, celo trojno bolest. In tega ni mogel izraziti drugače, kakor s pesmijo. Da ga ne bi to neznosno ozračje zadušilo, je moral govoriti, a govoril je kakor je znal, nežno, toplo, preprosto, kakor se je bil naučil v materinščini pri Gregorčiču, Župančiču in Gradniku, da iz spoštovanja ne omenjamo Prešernovega imena.

Njegove pesmi opevajo Kras, njegovo kamenito prirodo z gmajnami, bori, bresti, lipami in topoli, z lastovkami in brinovkami, a tudi kraškega človeka, ki se telesno muči na svoji zemlji in zravem tega duševno trpi. Opevajo tudi mater, ki čaka svojega sina. Ljubezen do ženske je v njegovi poeziji stranski predmet, če izvzamemo mater. Z vso strastjo in mladostnim ognjem pa je oznanjal odklon od hlapčevstva, te bedne dediščine stoletja, ko je slovenski človek tlačanil tujcu. Proti hlapčevstvu je propovedoval upor. Napovedal je boj krivici in nasilju, boj za izboljšanje in za preroditev človeka.

Spoznal je, da je družbeni red njegovega časa, zgrešen in krivičen, ter je zahteval, da se zamenja z novim, boljšim, ki bo pravičen za vse ljudi, ki bo videl v slehernem človeku č l o v e k a. To je seveda težko, skoro nemogoče doseči po naravni poti. Pritti mora potres, revolucija, da se z enim mahom spremenijo razmere. Takšen prevrat je Srečko Kosovel oznanjal v mnogih svojih razgibanih pesmih, posebno v sonetnem ciklu »Rdeči atom«. Toda njegova revolucija ni bila sama sebi namen. Njen cilj je bil etičen: hotel je novega človeka, ki bo postavil življenje na nove, pravične osnove in ustvaril za vse ljudi enake pogoje.

Tako je mislil in delal mladi visokošolec, ki je študiral na ljubljanski univerzi slavistiko, romanistiko in umetnostno zgodovino ter se poglabljal v zapleteno problematiko svoje neminne dobe. Pisal je pesmi in tudi publicistično deloval. Bil je sotrudnik »Mladine«, ki je postala slednjič glasilo »mladih« in napredne ideje, ki so se zdele okorelim starcem pregrešne in za državo nevarne. Zato je moral prenašati rane nevolje. Nikoli ni dobil nobene štipendije kot študent. Moral je tesno živeti, zakaj z doma so mu pritekala le skromna sredstva, zlasti tedaj, ko so Italijani upokojili očeta v učiteljski službi ter mi niso vrsto let plačevali nobene pokojnine. Bil je prumoran životariti prav po proletarsko. A vse to mu ni vzelo poguma. Snoval in delal je nepretrgoma, čeprav z zavestjo, da je »vse zaman«. Ob takšnih prilikah se je ga večkrat poteval pesimizem, toda njegova otroška, nepokvarjena mladost ga je vedno premagala. Žalost je izlival v pesmi in jo na ta način podil od sebe, da ga ni zastrupila. Na dno srca pa se je vsedla tipkost in grenkoba. Zgoščevala se je bolj in bolj in je slednjič udarila na dan v sonetih »Sad spoznanja« in »Romar pod goro« pa tudi drugod. Spoznanje je prišlo k njemu »Kakor plamen in vihar«, požgalo in podrlo je gradove, ki si jih je zidal v oblake, da mu je ob tem »misel okamenela«. Ko je prebolel krizo, glej čudo: pepel pogorišča je izginil, polja so v rosi zelenela. Njegov oltar mladostnih idealov je bil »ves razdejan«, njemu je pihal v obraz »ponevihani zrak«.

Tragiko svojega življenja odkriva v večini svojih pesmi. Tragika njegove pesniške osebnosti doseže vršek v »Oceanu«. Poti naprej ne more biti in je tudi res ni. Pesnik je odložil pero — smrt mu ga je izbila iz rok za vedno.

— o —

Kosovelovo delo je pri nas že dokaj znano. Saj so njegovi prijatelji izdali njegove pesmi in an kakršen koli način popularizirali njegovo osebnost. Posebno pozornost zasluži delo univerzitetnega profesorja dr. Antona Ocvirka, ki si je zadal težko nalogo zbrati in urediti zelo obsežno njegovo zapuščino. Prvi zvezek »Zranjega dela« je že pred leti, a zaman čakamo že toliko časa nadaljevanja.

Poleg domačin izdaj so številni tujci pokazali veliko zanimanje za Srečkovo umetnost in poizkušali prevajati njegova dela.

Pesnik našega Krasa pa je med narodno osvobodilno borbo postaj simbol neukročenih sinov ne samo ožjega Krasa, pač pa vse Primorske, ki so se zbrali v brigadi in jo polmenovali po njem. Primorski Slovenci — dezerterji iz italijanske vojske so že v Afriki pred povratkom v domovino osnovali pevski zbor, ki je v sklopu Jugoslovanske armade nesel slovensko in partizansko pesem po vsej Jugoslaviji in v tujino. Vse to dokazuje, da obsega Kosovelovo ime političen in kulturen program, kar je popolnoma v skladu z njegovim življenjem in delom.

Imamo vse pogoje, da postane PIONIRSKA ORGANIZACIJA

resnična organizacija naših najmlajših

Pionirska organizacija ima v Koprščini na kratek čas njenega obstoja, prav lepe tradicije. Vrsto nalog je znala dovolj temeljito, lahko rečemo, prav odlično reševati. To lahko potrdimo prav zato, ker imamo danes na dlani vse njene uspehe, ki jih je dosegla v kratkem obdobju po osvoboditvi.

Težišče vsega dela s pionirsko organizacijo je bilo v prvih letih po osvoboditvi vsekakor v šolah, ki pa so morale prav v tistih letih reševati kopico novih šolskih problemov (ustanavljanje novih šol, materialna oskrba, pomanjkanje učnega kadra, borba za enakopravne pravice slovenskega šolstva, itd.). S postavitvijo naših šol na trdne temelje pa so se postavljali trdni temelji tudi za pionirsko organizacijo. Osnove, ki so bile postavljene v šolah, so odločilno vplivale na rast učencev, pionirjev, ki so s svojim delom dokazali vrednost članstva svoje organizacije, kakor tudi vrednost, da bodo znali to svojo organizacijo čuvati, jo utrjevati in razvijati. — Ali smo mogli od te organizacije pričakovati kaj boljšega kakor to, da se je začela zavedati svojega obstoja, da je izgubila čut manjvrednosti, da je spoznala svoje mesto v družbi, da je razvila borbenost in nacionalni čut do onega maksimuma, ki naj bi pri otrocih, rojenih in živečih v raznarodovalnih okoliščinah, vladal ter jih podžigal k večjim in boljšim uspehom, ne pozabljajoč, da morajo krivice, ki so jim bile prizadejane v dobi vsakovrstnih raznarodovalnih režimov, vračati na socialistični, internacionalistični način? Resnično, nismo mogli in nismo pričakovali večjih uspehov, čeprav smo še marsikaj drugega dosegli.

V dobi po osvoboditvi je ležalo torej glavno delo pionirske organizacije na šoli. Kasneje je to delo prevzela mladinska organizacija, ki pa spričo svojih lastnih obsežnih nalog ni mogla posvečati pionirjem tiste skrbi, ki so jo vsekakor nujno potrebni.

V vseh teh obdobjih je imel več ali manj glavno besedo v pionirski organizaciji učitelj. On je bil v prva vrsti poklican, da se za ta doraščajoči rod zanima: da mu nudi svoje znanje in izkušnje, da v organizaciji vpliva na intenzivnejši študij, da se v organizaciji zanima za problem šole, da postane organizacija šolskim smotrom vdani pomočnik itd. Tak način dela je bil potreben toliko časa, dokler teh problemov niso znali reševati sami pionirji, dokler se pionirji sami niso zavedali, kaj je njihovo najvažnejše delo. No, danes lahko vidimo, da je tak način dela s pionirji odveč povsod tam, kjer je pionirska organizacija dejansko delala. Pa ne samo to: pogoji za drugačno delo s pionirji se kažejo v vsem našem političnem in gospodarskem razvoju: prevzem vodstva podjetij s strani delavcev, demokratizacija oblasti in uprave, učvrstitev lokalnih organov ljudske oblasti, vse to nam daje garancijo, da je naše ljudstvo dovolj zrelo za prevzem vodstva dela pionirske organizacije.

Dosedanje delo, v katerem je učitelj predpostavljal interese šole, je šlo seveda največkrat mimo interesov pionirjev, kar je popolnoma razumljivo, saj gredo pedagoški delavci tudi v šoli mimo učenčevih interesov, oziroma ne izhajajo iz njih. To pa je linija opraščanja šole in pionirske organizacije, česar pa ta organizacija nima v programu. Ona ne more postati privesek šole, če hoče vzgojiti v svojih vrstah samoupravne, optimistične državljane. Člani pionirske organizacije naj ne bodo pasivni izvrševalci nalog, ki jim jih starejši, oziroma vodstvo pionirjev nalagajo. Za take naloge postanejo pionirji največkrat malodušni, posebno še zato, ker take naloge mnogokrat pozabljajo na pionirja, ki mora to nalogo izvršiti. Pri vseh takih nalogah smoter seveda ni bil zgrešen, se postavljene so bile tako, da pionirja niso mogle pritegniti, kakor pravimo »z dušo in telesom«. Če vso to stvar povemo v današnjem jeziku bomo rekli, da nismo izhajali iz otrokovega zanimanja za otroka.

Nekaj primerov dela pionirske organizacije

Iz tega spoznanja bomo ugotovili, ne samo zaradi potrebe po večjem razumevanju otrokove duševnosti, da bo potrebno v bodoče mnogo bolj upoštevati (če ne popolnoma) njegove interese. Tu ne mislim za šolo, pač pa za pionirsko organizacijo. Vsak učitelj, roditelj, dober poznavalec svojih ali drugih otrok, bo opazil mnogo zametkov raznovrstnih interesov, ki bi se dali v pionirski organizaciji prav lepo razviti ter speljati na linijo vzgoje in zabave, ki jo naš učenec, pionir zelo pogreša. Vse te zametke je vsadila (več ali manj) učencem, pionirjem dosedanja pionirska organizacija, ki pa jih prav zaradi nekaterih togih, šepetajočih oblik dela, ni mogla razviti do maksimuma.

Naj navedem nekaj takih zametkov, pogojev za kvalitetnejšo delo pionirske organizacije iz Skofij.

Prepevanje narodnih pesmi med odmorom kaže njihov interes za petje (poleg drugih pozitivnih motivov), dečki popolnoma organizirano igrajo nogomet, učenci so samostojno razrešili dolžnosti tajnico RK, nedelavno učenko, vsak lep dan izkoristijo za prirejanje narodnih plesov, v katere vključujejo tudi najbolj neokretne učence (ne vem, kje so se naučili), vso zalogo leposlovnih knjig so popolnoma izčrpali, »Boj med dvema ognjema« je skoraj na dnevnem redu, poleg drugih iger, katerih imen niti ne poznam, vsak tretji učenec hoče biti mizar, za vloge krajših prizorov se skorajda stepejo, itd., itd. Z naštevanjem takih primerov verjetno ne bi prišel do konca. Teh nekaj ugotovitev naj nam bi bila le podlaga za osveležitev drugih pogojev, ki jih imamo, če bomo hoteli imeti organizacijo, katere delo bo slonelo na otrokovih interesih. Treba se mu bo le približati, pri čemer nam bodo pomagali prvenstveno starši, množične organizacije in vsi tisti, ki so otroku bližji, kakor pa šola. Morda bo kdo oponesel, češ da so Skofije neke vrste predmestje Trsta in da imajo za takšno delo več pogojev, kakor drugi kraji v Koprščini. Vedeti je namreč treba, da so Skofije tudi v negativnem smislu predmestje Trsta in bo prav zato potrebna v nekih ozirih večja borba kot v drugih krajih.

Delo in naloge pionirskih svetov

Pri vsem tem nastaja seveda vprašanje, kako naj to delo prevzamejo sveti, kako jih najprimerneje organizirati, kdo naj bo v njih zastopan, kako naj najdejo kontakt s pionirji, kako organizirati interesne skupine, kdo naj jih vodi, kako materialno zadostiti potrebam skupin, kako paziti, da se vse te skupine ne razrodijo itd. Načelno nam je to seveda jasno, a teže bo to prilagoditi raznovrstnim pogojem. Vse to so vprašanja, ki jih bodo naše osnovne organizacije predhodno proučile, dokler ne bodo začele s konkretnim delom. Pri nas na primer, imajo starši za svoje otroke mnogo zanimanja, nastaja le vprašanje, kako se bodo vključili k reševanju teh problemov. Tudi materialne možnosti za organizacijo interesnih skupin obstajajo, le da bomo z delom pričeli, pa čeprav nas k temu delu ne bodo vodili najbolj posrečeni vzgojni motivi. Vsi ti »nevzgojni« motivi bodo lahko kasneje zamenjani s pravimi, socialističnimi, če bomo znali psihološko-ideološko vplivati na pionirske svete in posredno s tem na pionirje same. S konkretizacijo teh, v bistvu že prej obstoječih smotrov, bo padla za njihovo realizacijo še večja naloga na tiste, ki jim je poverjena naloga mladega naraščaja. Ne bodo sicer direktno vplivali na pionirje, temveč bodo usposabljali pionirske svete za delo te organizacije. Ti posegi pedagoških delavcev ne bodo smeli mimo otrokovega duševnega območja; otrokovo bistvo naj bi bilo središče, ki naj narekuje vse oblike dela.

Imamo, mnogo staršev in drugih, ki se tako ali drugače zelo zanimajo za dejavnost otrok, pa jih morda še nismo poiskali in zainteresirali. Njih mnenja mnogokrat niti presojali nismo, kaj šele, da bi ga upoštevali. Idealnih voditeljev sicer ne bomo našli povsod, zato pa nas ne sme pesimizem prignati v skrajnost, ki se ji pravi nedelavnost. — Družabnost, navdušenost, nacionalni moment, živahnost in volja do razgibanega življenja, ki so bistvo naših otrok in kar je pionirska organizacija dosedaj privzgojila našemu mlademu rodu, so vsekakor porok nadaljnjega uspešnega dela. S pravilnim razvijanjem vseh teh psiholoških nagnjenj, z uresničitvijo pionirjevih interesov, z realizacijo njihovih zahtev oziroma potreb po zabavi in svojevrstnemu individualnemu izobraževanju v interesnih skupinah, se nam bo otrok mnogo bolj približal. S takim načinom dela se nam ne bo izmikal. Nasprotno, bliže nam bo; stalno nam bo pred očmi. Le tako bo možno vodstvo, kar pa naj bi postala stvar vsega ljudstva. Roditelji so že dokazali (vsaj pri nas), da jim ni vseeno, kaj je in kaj bo njihov otrok, dokazali so (in to ne samo v Skofijah), da jim ni vseeno, s čim se njihov otrok ukvarja v prostem času.

Vse to in še marsikaj nam v tem času roji po glavi. V takem razpoloženju se ljudstvo Skofij pripravlja prevzeti vodstvo pionirske organizacije. Trdno zavedajoč se odgovornosti prevzema izvenšolske vzgoje mladega rodu v lastne roke, že sedaj, s takšno razčlembo pogojev novega dela, pobija vsakovrstne pesimistične odklone, ki se bodo, glede na težavnost dela, morda tudi v bodoče prikazovali.

Z. D.

Iz spominov naših borcev

BORBA ISTRSKEGA LJUDSTVA PROTI OKUPATORJU

Naše ljudstvo je mnogo žrtvovalo za časa fašizma, vendar ni odnehalo, ker je bilo prepričano v svojo zmago. Delalo je pri raznih akcijah in sabotažah ne glede na to, da so bile naše vasice iz okolice Kopra stalno pod kontrolo karabinjerjev, fašistov in domačih izdajalcev.

26. aprila leta 1943, ob priliki proslave OF so svetili kresovi na pomjanskih in šmarskih poljanah. Kresovi in razne eksplozije so opozarjali naše ljudstvo, da OF živi in da je ljudstvo pripravljeno vse žrtvovati, da se reši zatiranja. Na vidnih mestih so bili lepaki z raznimi parolami: »Smrt okupatorju in domačim izdajalcem!«, »Zmaga OF je gotova!«, »Kar je zdravega in poštenega naj zgrabi za orožje.«

Ta akcija je sovražnika seveda razburila, vendar pa mu ni uspelo, da bi zavrl delo ljudstva. Domači izdajalci so se prestrašili in si niso upali več izdajati.

Po razpadu Italije po naših vaseh ni bilo človeka, ki ne bi nosil peterokrake zvezde. — Pod rdečo zvezdo se je skrivalo tudi majhno število špijonov, ki so imeli stik s sovražnikom. Takoj jih ljudstvo ni spoznalo, po prvi nemški ofenzivi pa so postali domači izdajalci hlapci fašizma in kot taki sovražniki ljudstva. Ker na deželi za take ni bilo prostora, so zbežali v Koper in od daleč grozili našemu gibanju. Taki izdajalci so bili: Beržon Jože iz Babičev, Tometič iz Krkavč in drugi. Po osvoboditvi je ljudstvo s takimi izdajalci obračunalo.

Danes lahko dela naš kmet svobodno in uživa to, kar ni še nikoli, ker je bil dolga leta zatiran. Danes sami vodimo svoje gospodarstvo in si bomo izboljšali življenjski standard in tudi kulturno življenje tako, kakor se spodobi za delovnega človeka.

Benčič Franc

LIGANJ ALI KALAMAR

Če rečem kalamar, boste bolj razumeli in bolj poznali, kakor če rečem liganj. Liganj je sorodnik sipe, samo nekam lepši je, bolj eleganten. Telo sipe je bolj zavaljeno, telo tega je pa vse vitkejše in od dveh strani mu rasteta dve trikotni plavuti, tako da je liganj v spodnjem delu, kakor da bi imel obliko romba. Če pa imamo nekoliko več fantazije, se nam zdi, da nas spodnji del spominja na neko čudno srce. Te plavuti mu seveda služijo, kajti liganj ni lena, mirujoča žival, marveč skoraj vedno plava. Plava pa ali s plavutmi ali pa iztiska iz telesa vodo skozi poseben lijak pod glavo. Voda brizga naprej, lignja nese nazaj. Posebno v nevarnosti mu je ta nagli raketni pogon kaj potreben. Poleg tega ima pa v telesu še posebno črno snov, ki je v sili tudi brizga skozi lijak in na umeten način megli morje, da ga ne vidi sovražnik in ga ne more ujeti, ali pa da zamegli žrtvi morje, da ga ne vidi in mu ne uide. Torej je ta črna barva napadalno orožje in tudi obrambno.

Tolda liganj lahko menja barvo ne samo okolici, tudi sam svojo barvo lahko menja. Na ribjem trgu jih je videti lepe bele ali pa nekoliko rožaste ali pa prav rožaste. Sipe in hobotnice prodajajo kar na kupe na ribjem trgu, kar nametane, pa tudi vse črne in umazane. Lignji so pa vedno lepo opranj in navadno še okusno zloženi, razvrščeni in razpostavljeni. Živi lignji so belkasti, ali pa še bolj natančno, sivobelkasti. Kadar se pa razburjajo ali kadar jih kaj vznemiri, morejo to svojo barvo menjati v rdečo.

Pravijo, da so lignji nemirne živali, da se vedno premikajo. Bojda ima nanje precej vpliva luna. V Ameriki so opazovali, da se ob ščipu natepejo velike brigade lignjev in plavajo z vso silo proti smejoči se polni luni. Njih misel je samo luna, njih cilj samo luna in nič jim ni mar, kaj je pred njimi, in zgodi se tu pa tam, da vsa ta armada častilcev polnega meseca zavozi z vso silo na kopno, od koder si ne zna pomagati nazaj v morje. Če ne bi te zgodbe napisal resen biolog, bi človek mislil, da je — ameriška.

Rekel sem, da je podoben sipi. Točno. Glavo ima kot sipa z močnimi čeljustmi. Ob glavi nosi kolobar prav za prav osem kratkih lovik in dve dolgi lovki, ki sta daljši kot telo. Male lovike so cele porasle s priseski, dve daljši pa samo na razširjenem delu. To so njegovve roke, z njimi zagrabi plen, stisne ga in se prisesa s priseski nanj; iz tega objema je edina pot v usta, med čeljusti, podobne papiginemu kljunu, ki neusmiljeno razkavsata, kar pride med njiju, in nato dalje. Oči so izredno velike.

Kalamari so tem boljši, čim mlajši so, starj so pa trdi in tudi manj okusni. Love jih vse leto. Pozimi, tam v januarju, februarju, so najboljši. Lignjevo meso je mnogo boljše kakor meso sipe. Tudi liganj ima v telesu lupino; sipina je debela, polna, ta je pa čisto tanka, roževinasta, prosojna, kot ptičje pero.

Kalamare jesti, se pravi dobro jesti. Vedno so dražji od sip in hobotnic. Pripravljajo jih na razne načine, najboljši so seveda povaljani v moki, ocvrti v olju; preden si jih nesel v usta, si brizgnil nanje nekaj kapljic žlahtnega limoninega soka.

Tudi lignji vežejo jajčeca na morsko dno kakor sipe. Samica ovije več jajčec, ki so podolgasta s posebnim ovojem in jih nato obesi na razne predmete v morju; nato odplava, in kar je kot mati za svoje potomce morala napraviti, je napravila in nič več. In vendar rod kalamarov ne izjalnost in ljubezen do naše osvoboditeljice Sovjetske zveze in svoje sovraštvo do imperialistov«. Zaenkrat še ni odstotkov, toda lahko pričakujemo, da bodo kmalu »toliko napredovali«.

ZANIMIVOSTI PO SVETU

Telefon v vlakih. Danes je že tudi v Svici (ne samo v Ameriki) možno telefoniranje iz vlaka na progi. Ta problem je bil v Svici rešen drugače, kakor v Ameriki, kjer telefonirajo iz vozečega vlaka ali avtomobila brezžično. V Svici uporabljajo za telefoniranje gornje dovodne žice za električni tok. Seveda je ta rešitev možna samo v deželah, kjer so vse železniške proge elektrificirane. Vlakovodja lahko pokliče vsako postajo ali vlak.

*

Nepričakovana smrt. Na nogometni tekmi Jugoslavija—Italija je zaradi preveč navdušenega navijanja in živčne napetosti zadela kap 40 letnega Milančana Eligija Alassija.

*

Umetni gumi se spet uveljavlja v konkurenci z naravnim kavčukom. V Rimu je bila mednarodna konferenca za kavčuk, na kateri so sodelovali predstavniki ZDA, Velike Britanije, Francije, Nizozemske, Indije, Cejlona, Indonezije, Vietnama in britanskih kolonij. Zbrali so se največji proizvodniki in potrošniki kavčuka. Cene kavčuku, ki je važna strateška surovina, so na svetovnem trgu dosegle rekordno višino. Vendar kaže, da se te cene ne bodo mogle dolgo držati, ker so v Ameriki obnovili proizvodnjo v tovarnah umetnega gumija, ki so bile zgrajene med vojno, v Nemčiji pa je te dni bila odpravljena prepoved proizvodnje sintetičnega gumija. Države, ki proizvajajo naravni kavčuk, se boje, da jim bo umetni gumi začel resno konkurirati, zato skušajo čim prej po visokih cenah prodati svoje zaloge komur koli. To je izkoristila Sovjetska zveza, ki je v zadnjem času neposredno ali s pomočjo Kitajske ali Hongkonga nakupila velike količine kavčuka. V Malaji so zaradi tega uvedli kontrolo nad izvozom kavčuka, vendar so šle še pred uveljavljenjem te kontrole velike količine kavčuka v Sovjetsko zvezo in Kitajsko. Samo sovjetska ladja »Vilnus« je v začetku aprila natovorila 6000 ton kavčuka. Od skupne količine 97.000 ton, kolikor je znašal malajski izvoz kavčuka v marcu, je šlo 7000 ton v Kitajsko in skoraj 9000 ton v Hongkong. Svetovna proizvodnja kavčuka je dosegla v prvem četrtletju 460.000 ton, to je 88 tisoč ton več, kakor lani v prvem četrtletju. Hkrati pa se je dvignila svetovna proizvodnja umetnega gumija na približno 210.000 ton.

*

Skodljivost hoje po stopnicah. Hoja po stopnicah je za človeka napornejša kakor vsako drugo gibanje telesa. Izraženo v kalorijah, potrebuje človek za to gibanje (namreč za hojo po stopnicah) 158% več kalorij kakor pri žaganju drv, 110% več kakor pri teku, in 8% več kalorij, kakor pri plavanju.

*

Kako so Babilonci varili pivo. Recepti so vsekakor lepa in potrebna stvar, posebno zanimivi pa postanejo, če so stari 2600 let, kakor so to recepti, ki so jih našli na glinastih babilonskih tablicah in ki dokazujejo, da so stari Babilonci že pred 2600 leti poznali umetnost, kako se vari pivo. Recepti opisujejo pripravljanje piva nekako tako:

Ječmen so namočili v vodi, tako da je pričel vreti in se pri tem spreminjati v škrob in grozdni sladkor. Nato so takšna ječmenova zrna spekli v obliki hlebcev, da so na ta način zadržali vrenje. Te hlebce so lahko pripravili na isti način kot ovseni močnik in pojedli, ali pa so jih zmeli in s pomočjo kvasa ponovno pripravili do vrenja. To so potem začinili in pustili pomešano z vodo dozoreti v velikih posodah.

Kako močno je bilo to pivo na receptih nikjer ne piše, vendar je po opisu sodeč, morala biti to kaj krepka pijača in stari Babilonci se niso smeli pritoževati zaradi prenizkega odstotka alkohola v svojem pivu.

*

Visokovredni gorilni plin iz manjvrednega premoga. V Srednji Nemčiji v bližini mesta Zittau je med zadnjo svetovno vojno majhna poizkusna plinarna proizvajala iz manjvrednega rjavega premoga visokovredni gorilni plin, katerega kurilna vrednost je znašala 4000 do 4500 kalorij na en kubični meter plina. Plin je uporabljalo bližnje mesto Goritz (30.000 prebivalcev). Dovajali so ga v mesto po ceveh, ker je bilo ceneje zgraditi več kilometrov dolg plinovod kot pa plinarno v mestu in dovažati tja za proizvodnjo plina potrebni premog. Premog so popolnoma uplinili in ni bilo preostanka koksa. Ostal je samo pepel.

*

Avtomobil s hitrostjo 630 km/h. John Cobb je v septembru 1947 na ravnini Slanega jezera pri Bonnevillu v državi Utah v ZDA dosegel s svojim dirkalnim avtomobilom v smeri sever — jug hitrost 617,013 km/h, v smeri jug — sever pa 645,013 km/h, torej povprečno 630,120 km/h ter s tem potolkel svoj lastni rekord 593 tisoč 560 km/h, ki ga je z istim vozilom dosegel leta 1939. Avtomobil je konstruiral Anglež A. Railton. Teža avtomobila je 3,7 tone, jakost motorjev 2500 Ks in sicer dva motorja po 1250 Ks, ki ženeta prvi sprednjo, drugi zadnjo os avtomobila. Vozilo ima torej tri prestave. Prva mu omogoča hitrost do 240 km/h, druga pa do 400 km/h. Dolžina avtomobila je 8,738 m, širina 2,434 m in višina 1,295 m.

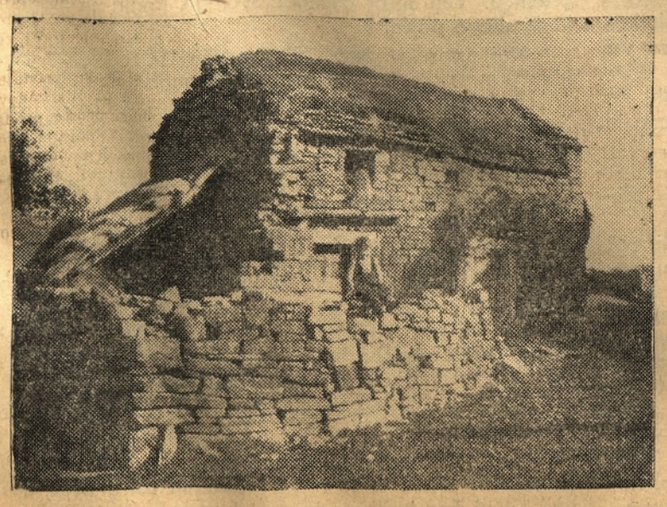

TUDI V TAKIH PODRTIJAH SO ŽIVELI ISTRSKI KOLONI

Cvetke iz Stalinovega carstva

VSEKAKOR ORIGINALNA PROPAGANDA

Na Dunaju izhaja časopis »Die Bruecke«, ki naj bi služil propagandi avstrijsko - sovjetskega prijateljstva. Ta časopis ima zelo »privlačne« ilustracije, da bi Avstrijci dobili čim bolj točen vpogled v prilike v Sovjetski zvezi, in da bi postali čim manj odporni za »bratski objem«.

Ena izmed številk prinaša sliko, na kateri je oltar in trije duhovniki, ki klečijo pred oltarjem. Besedilo pojasnjuje, da je to služba božja v Rigi in da kleči pred oltarjem predsednik Najvišjega cerkvenega sveta evangeljske cerkve na Letonskem, Gustav Turs, ki bere slavnostno mašo v katedrali. Druga slika prikazuje elegantno, vitko damo z grabljami čez ramena. Besedilo pravi, da je to sliko objavila revija »Krestjanka« (Kmetica) na »modni strani« kot model obleke za delo na polju. Zraven so vse podrobnosti, na primer, da ima obleka dve naramnici, v pasu je gumilastika in dva velika žepa. O grabljah ne prinaša modnih podrobnosti.

PREPRIČLJIVO

Belgijski kominformistični list »Le drapeau rouge« prinaša stalno merilo o »plebiscitu« za pakt petih velesil, za katerega so ta mesec začeli zbirati podpise kominformisti. Pod naslovom: »Kampanja v Koreji« piše:

»V Koreji so začeli zbirati podpise. Predsednik narodne skupščine Him Dobru in predsednik vlade Ljudske republike Koreje Him Ir Sen sta prva podpisala apel za mir.«

Izbrali so zares najbolj prepričljiv primer!

POVEČANJE LJUBEZNI

V madžarski tovarni »Elektrotermex« so morali delavci podpisati izjavo, ki se začne takole: »Obljubljam, da bom na čast Prvega maja in osvoboditve naše države povečal svoj delovni učinek za x procentov, zmanjšal odpadke za x odstotkov« (osebna obveza vsakega delavca. Nato slede obljube glede delovne discipline, zamujanja itd., itd. in razne politične obljube. Na koncu pa je tale biser: »Obvezujem se, da bom povečal svojo lo-

STALINA NE SMES ČITATI V POSTELJI

Vodstvo komunistične partije v Vzhodni Nemčiji je izdalo zelo zanimivo direktivo za vse one, ki jim je dovoljeno, da sami proučujejo marxizem-leninizem.

»Velika dela socialistične literature (na prvem mestu Stalinova) ne smejo čitati člani partije leže. Na ta način podcenjujejo to literaturo, pa tudi jim ne gre v glavo. Leže se lahko čita le zabavni roman.«

Morda je že čas, da bi šli še dalje in bi predpisali, da naj čitajo Stalinova dela kleče . . .

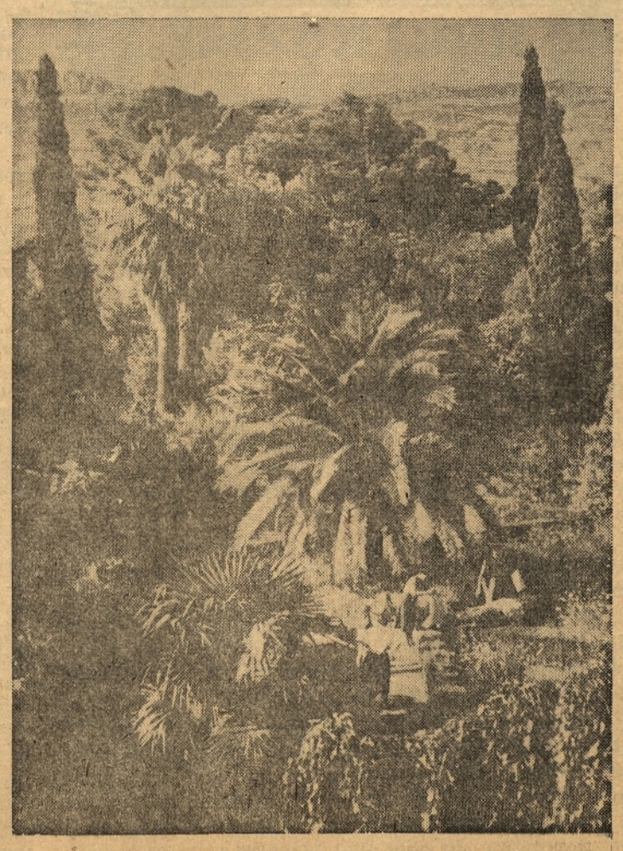

MOTIV Z DALMATINSKE OBALE

NAŠIM KMETOVALCEM

Tudi poletna škropljenja so potrebna za ohranitev in za večji pridelek sadnega drevja

Ko pride čas za škropljenje proti peronosperi ali strupeni rosi, ko je treba žvepljati proti oidiju, noben vinogradnik več ne sprašuje, ali je to potrebno ali ne. Vsak vzame škropilnico ali žveplalnik ter to napravi. Prav tako bi se moral vsak sadjar pravočasno braniti pred škodljivci in boleznimi, ki se pojavljajo na sadnem drevju. Proti katerim škodljivcem in boleznim pa moramo v tem času škropiti?

Na breskvah se je marsikje pojavila kodravost, ki povzroča gobavost, odebeljenje in največkrat odpad listja. Pozimi smo proti tej bolezni uporabljali bordoško brozgo, kar pa sedaj poleti ne smemo storiti, ker je breskev za modro galico silno občutljiva in bi odpadlo listje. V poštev pride predvsem žvepleni pripravek solbar, ki ga dajemo 1 kg na 100 l vode.

Na breskvah, jablanah, hruškah in drugem, zlasti mladem sadnem drevju se pojavljajo listne uši, ki povzročijo zastoj rasti napadenih poganjkov. Proti njim imamo na razpolago več odličnih sredstev kot nikotinol, tekoči DDT in mušji les. Kadar škropimo z nikotinolom mlade nasade jablan ali hrušk, ga je dobro primešati 3/4 odstotni bordoški brozgi. — Nikotinola bomo dali na 100 l 3/4 odstotne bordoške brozge 1 do 1 1/2 l. Kadar ga uporabljamo samega, mu dodamo 1 kg mazavega mila. Tekoči DDT rabimo proti ušem tako, da na 100 l vode ali 2 odstotne žvepleno-apnene brozge damo 1 l tekočega DDT. Zvepleno-apnena brozga učinkuje tudi proti škrlupu. Odlično zatiralno sredstvo je mušji les. 2 kg tega lesa namakamo en dan v 10 l vode, nato ga prekuhamo in pustimo stati ponovnih 24 ur. Potem ga precedimo ter odcedek zmešamo z 10 l vode, v kateri smo poprej raztopili 2 in pol kg mazavega mila. Tem 20 l dolijemo še 80 l vode in kropivo je pripravljeno. Tekoči DDT z žvepleno-apneno brozgo ne bo samo deloval na listne uši in proti škrlupu, ampak tudi proti raznim gosenicam, ki objedajo listje ter jabolčnemu zavijaču, ki povzroča črvivost pečkastega sadja. — Zvepleno-apneno brozgo si lahko skuhamo doma sami. V ta namen moramo imeti železen kotel, ki bo držal vsaj 60 do 70 l. Za napravo 50 l te brozge rabimo 4.5 kg živega ali 13.5 do 14 kg gašenega apna ter 10 kg žveplenega cveta. Temu dodamo v kotel 50 l vode ter vse skupaj temeljito premešamo. Najbolje je, da damo najprej samo kakih 20 l vode, temeljito premešamo ter kasneje še preostalih 30 l vode. Brozga je kuhana, ko postane krvavordeče barve. Ker voda pri kuhanju izhlapeva, jo moramo stalno nadomeščati. To je takoimenovana osnovna žvepleno-apnena brozga. Če dodamo 2 l te brozge na 100 l vode dobimo 2 odstotno žvepleno-apneno brozgo, ki jo uporabljamo za poletno škropljenje.

Res so s škropljenjem stroški, ali brez teh ne bomo dosegli dobrega pridelka.

D. J.

Za žejno perutnino

Mnogi rejci perutnine se pritožujejo, da njihove živali nimajo vedno dovolj pitne vode. Ali same prekucnejo posodo, ali pa voda izhlapi in živali ostanejo žejne.

Sam sem se prepričal o tem pri raznih sosedih in presenetilo me je, da nisem nikjer opazil prav preprostega »patentnega« napajališča, ki je na Notranjskem povsod v rabi. Izgleda pa to napajališče tako, kakor vidite na sliki.

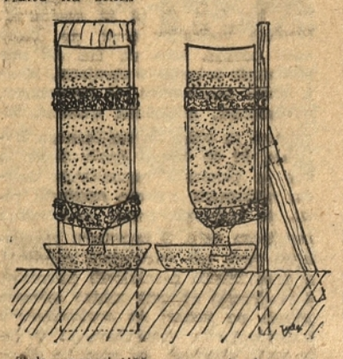

Tako napajališče za svoje kure si lahko napravite sami v pray kratkem času. Tudi gradiva ni treba mnogo. Poiščite čim večjo steklenico z dolgim vratom (najbolje so »kjantarice«). Potem vzemite kratek ostanek deske, ki naj bo približno tako široka kot steklenica, pa precej daljša. Zraven potrebujete še dva jermena ali široka platnena trakova, nekoliko žebljičkov in precej široko, a plitvo skodelo (kakšno staro ponev).

Potem pa na delo. Deščico zabijemo navpik v zemljo na mestu, kjer naj pač stoji to kurje napajališče. Potem pritrdimo nanjo oba pasova — trakova, enega višje, drugega nižje (glej risbo). Pri tem pazimo, da sta oba trakova steklenici točno po meri in ne morda preširoka, in pa, da pride spodnji trak steklenici na začetek vratu; sicer nam bi steklenica poznejе uhajala iz trakov. Pazimo tudi, da seže obešena steklenica s svojim grlom le malo v spodnjo široko posodo. Če pa še ne seže vanjo, si pomagamo tako, da desko še nekoliko zabijemo v tla. Če deska ne stoji dovolj trdno, ji zabijemo z zadnje strani majhno oporo.

Zdaj napolnimo steklenico z vodo in jo obesimo v trakove. Voda bo tekla iz steklenice samo toliko časa, da bo v spodnji posodi segla steklenici do odprtine v grlu, potem pa nič več. Kar poizkusite, pa boste verjeli! Če pa bodo kure vodo pile, se bo sproti dotekala iz steklenice, kolikor je bo zmanjkalo.

(Jule).

Kako moramo nabirati zdravilne rastline

Kot osnovno pravilo naj velja za vsakega nabiralca, da nabira le tiste rastline, ki jih pozna. Pri tem mora vedno paziti, da pusti dovolj rastlin za nadaljnji razplod. Po rosi ali dežju začnemo nabirati šele takrat, ko so se rastline osušile. Prav tako tudi ni dobro rastline nabirati v veliki vročini. Nabrana zemljišča ne smemo tlačiti. Cvete začnemo nabirati šele takrat, ko se ti odprò. Liste pa začnemo obirati šele takrat, ko začne rastlina cveteti. Pri mnogih zdravilnih rastlinah nabiramo cela zelišča, vendar tudi ta šele takrat, ko rastline cvetejo. Takrat imajo v sebi največ zdravilnih snovi. Podzemne dele rastlin nabiramo šele v jeseni ali spomladi. Takrat je namreč v koreninah nakopičenih največ snovi. Lbuje nabiramo le od tri do štiriletnih vej. Kadar nabiramo, moramo paziti, da odtrgavamo le lepe in zdrave rastline. Preden damo doma sušiti zdravilne rože jih še enkrat pregledamo in odvržemo vse tiste, ki so slabe. Nabrane dele rastlin sušimo le v senci. Najbolje je, da v ta namen uporabimo podstrešje. Tam je toplo in je tudi dovolj prepiha. Sušiti smemo zdravilne rastline le v tankem sloju, da se ne pokvarijo. V deževnem in vlažnem vremenu nam bo morala priti na pomoč peč. Seveda slednja ne sme biti prevroča. Toplota ne sme presegati 50 stopinj Celzija. Najbolje je, da si napravimo posebne lese, nanje razprostremo zelišča in lese damo v peč.

Kadar sušimo podzemne dele, jih moramo pred sušenjem oprati in okrtačiti. Če so podzemni deli predebeli, jih prerežemo na dva ali več delov. Zelišča in podzemne dele moramo večkrat raztresti, da se res dobro osuše. Nekatere rastline imajo oster duh. Te moramo pri sušenju ločiti od ostalih. Menda ni potrebno omenjati, da ne smemo v sušilnem prostoru imeti snovi z ostrim duhom kot petrolej, bencin, drevosan, karbolinej itd., ker se teh duhov zdravilne rože navzamejo. Prostor, kjer shranjujemo zdravilne rastline mora biti hladen, čist in zračen. Kadar kdor koli nabira strupena zelišča, si mora po nabiranju oprati roke. Vsakdo, ki nabira zelišča, mora paziti na snago, ker ta zelišča pozneje uporabljajo bolniki. Vsak nabiralec mora tudi jamčiti, da bodo rastline res tiste, za katere trdi da so.

Vprašanja in odgovori

Vprašanje: Naročil bi se rad na kakšen slovenski sadjarski, vinarski in čebelarski list. Prosil bi za nasvet, kje bi ga naročil?

Odgovor: V Sloveniji izhaja revija »Sadjarstvo, vinarstvo in vrtnarstvo«, ki prinaša članke, kakor nam že naslov pove, iz področja sadjarstva, vinarstva in vrtnarstva. List izdaja »Kmečka knjiga« v Ljubljani, kjer lahko to revijo naročite. Poleg tega izdaja »Čebelarska zadruga za Slovenijo« revijo »Slovenski čebelar«. To revijo lahko naročite pri omenjeni zadrugi v Ljubljani. Poleg tega še izhajata v Sloveniji dve kmetijski reviji, in sicer »Socialistično kmetijstvo« in »Živinorejec«. Če želite naročiti tudi ti dve reviji, pišite na naslov Založba »Kmečka knjiga« v Ljubljani.

Vprašanje: Kje bi dobil borove sadike in kdaj je pravi čas sajenja? (B. J., Portorož.)

Odgovor: Najprimernejši čas za saditev gozdnega drevja pri nas je v jeseni ali zgodaj spomladi. Glede nabave sadik obrnite se preko vašega KLO ali naravnost na okrajno poverjeništvo za kmetijstvo, ki vam bo rade volje preskrbelo sadike brezplačno. Glede borovih sadik ne omenjate vrste. Zdi se mi, da bi za vaš kraj najbolj odgovarjala vrsta obmorski borovec (pinus marittina) ali beli bor (pinus halepensis).

Posebni škodljivci

Iz več krajev v Istrskem okrožju nam sporočajo, da v tem letu napadajo posevke lucerne (erba medica) in deteljišča posebni hroščki. Poslali smo na lice mesta referenta za kmetijstvo pri Istrskem okrožnem kmetijskem oddelku, ki je ugotovil naslednje: »Sodljivci so majhni 3—4 mm dolgi hroščki tako imenovani »rilčkarji«. Odrasel hrošč — samica polaga meseca aprila—maja jajčka po detelji in lucerni. Iz jajčk se zvalijo majhni rumeno zelenkasti črvički (ličinke), ki napadajo in uničujejo nadzemni del rastline. Ponekod so objeli vso lucerno, tako da so ostala le gola stebelca. Škoda je občutna. Odrasle ličinke zlezejo iz rastline in se v zemlji pri gornjem delu korenin zabubijo. Prvi rod odraslih škodljivcev zleze iz bub, kakor je že omenjeno meseca aprila-maja.

Boj proti škodljivcem je zelo težaven, ker proti njim ne moremo postopati s škropilnimi strupenimi sredstvi, arzenati, ker bi lahko z istimi zastrupili živino. Ne preostane nam torej drugo, kot čim prej napadeno njivo globoko preorati in posejati z rastlinami druge vrste. Nikdar pa ne smemo, čim se pojavijo na njivi škodljivci, odlašati s košnjo detelje.

Uredništvo in uprava »Istrskega tednika« v Kopru — Odgovorni urednik: Srečko Vilhar — Tiskala tiskarna »Jadran« v Kopru

Naša narodna pesem

Lipa zelenela je

Lipa zelenela je
tam v dišečem gaju
s cvetjem me posipala;
d'jal sem, da sem v raju.

Veje raztezavala
k nebu je visoko,
meni pa je do srca
segala globoko.

Tičice je miljena
v senčico vabila;
kadar ležal sem pod njo,
me je ohladila.

Sedaj pa je revica
skoro ovenela,
cvetje, perje ljubljeno
zima je odvzela.

Oj rožmarin, oj rožmarin

Oj rožmarin, oj rožmarin,
tako zelen dišeč,
rastoč v višavi vaških lin,
sameč in pa veneč.

Nekdaj pa nisi ti samel,
ko hodil sem na vas,
in tebe na klobuk pripel
sem vriskajoč na glas.

Na oknu rastel si lepo,
ti sam si prička bil,
ti sam in zvezdnato nebo,
kje sem pod oknom bil.

Zdaj veni, veni rožmarin,
s teboj sem njo kropil,
otožno pej je zvon iz lin
in jaz sem se solzil.

Pojdem v rute

Pojdem v rute,
tam kjer je mraz,
tam kjer moj pobič
je pokopan.

Tam dol pokleknem,
mal požebram,
da ne bo moj pobič,
ležal sam.

FIZKULTURA IN SPORT

Kolesarji SŠD Proleter osvojili pokal „La voce del Popolo"

Appolonio prvi v Kopru in Rovinju, Brajnik v Pulju

Naša predvidevanja so se uresničila. Mladi kolesarji koprskega SSD Proleterja so izšli kot zmagovalci na trietapni dirki okrog Istre in si tako priborili pokal »La Voce del Popolo«.

Prvo mesto, ki so ga zasedli v moštvenem plasmanu, predstavlja nedvomno nad vse razveseljiv uspeh, ki nam da dobro upati za bližajoče jugoslovansko prvenstvo, na katerem bodo nastopili tudi naši kolesarji in se borili za moštveno kakor tudi posamično zmago.

Poleg moštvene zmage so prednjačili tudi na ciljih v Kopru in Rovinju, kamor je prvi prispel Apollonio, in v Pulju, kjer je Brajnik z lahkoto zmagal, da ne govorimo sploh o gorškem pokalu »Vile Giovanili«, katerega je osvojil Tamaro, ki je prvi vozil skozi cilj na Učki.

Največ zaslug za to zmago imata že znana Apollonio in Brajnik. Perone, Miklavčič in Hrvatin pa predstavljajo za nas pravo presenečenje. Saj v tako ostri konkurenci so se borili in bili vedno s prvimi in kljub številnim okvaram dosegli časten plasman, ki je bil odločujoč za osvojitev prvega mesta med številnimi ekipami.

Brez pretiravanja lahko rečemo, da je danes naša kolesarska mladinska ekipa ena najmočnejših daleč naokoli in to po zaslugi poleg samih kolesarjev naše ljudske oblasti, ki je z moralno in materialno podporo omogočila, da se je kolesarski šport pri nas tako razvil, da bi se lahko že kosali tudi z vrhunskimi inozemskimi kolesarji.

Apollonio, Tamaro in Brajnik, da o ostalih ne govorimo, predstavljajo trojico, ki bo prav gotovo v letošnjem letu žela še veliko uspehov.

Končni vrstni red je bil tale:

1. Strolligo Attilio (Reka) v času 8 h 59' 6"; 2. Apollonio Bruno (Proleter) 9 h 7' 54"; 3. Levačič Ivan (Dinamo) 9 h 9' 22"; 4. Brajnik Oreste (Proleter) 9 h 10' 54"; 11. Perone; 13. Miklavčič; 14. Hrvatin; 18. Dagri, vsi Proleter.

Končni vrstni red moštev:

1. Proleter (Apollonio, Brajnik, Miklavčič) v času 27 h 47' 2"; 2. Dinamo 27 h 53' 22"; 3. Reka 28 h 10' 25"; 4. Zader 29 h 8' 19".

JUGOSLOVANSKO NOGOMETNO PRVENSTVO

Po dolgi prekinitvi vsled gostovanja jugoslovanskih nogometnih enajstoric v inozemstvu so v nedeljo odigrali tudi tokrat nepopolno VIII. kolo jugoslovanskega nogometnega prvenstva I. lige.

Presenečenje predstavlja edinole rezultat v Zagrebu, kjer je moral lansko letni prvak Hajduk pustiti dragoceno točko domači Lokomotivi. Tudi Partizan ni imel lahkega posla z Napredkom, katerega je le z težkočo premagal s tesnim reultatom. Beograjski BSK je pa z lahkoto premagal nedoraslo Mačvo.

Rezultati so bili naslednji: Lokomotiva — Hajduk 1:1 (1:1); BSK — Mačva 2:0 (1:0); Partizan — Napredak 2:1 (1:0).

Po VIII. kolu je stanje v lestvici tako-le: Dinamo 14 točk, Rdeča zvezda in Partizan 12, Hajduk 11, Vojvodina in Sarajevo 9, BSK 8, Borac 6, Lokomotiva 5, Spartak 4, Mačva 3, Napredak 2.

DOBRI REZULTATI JUGOSLOVANSKIH LAHKOATLETOV

Na lahkoatletskem tekmovanju med Partizanom in Rdečo zvezdo, ki je bilo v Beogradu, so bili doseženi prav dobri rezultati in postavljena dva nova državna rekorda: Mihaličev v teku na 10.000 metrov s časom 30'49" in Milakovov v skoku ob palici s 3,93 metrov.

Med drugimi so dobri tudi rezultati v metu kopja, kjer je Dangubić dosegel 63,42 m, Gubijan je vrgel kladivo 52,65 m. Se boljši uspeh v metu kladiva je dosegel državni rekorder diska Žerjal, ki je v Celju dosegel lepo razdaljo 53,64 m.

RADIOFONIJA ZMAGALA V TURNIRJU V ODBOJKI

Ob priliki 59. obletnice rojstnega dne maršala Tita je ZDTV organizirala turnir v odbojki, katerega se je udeležilo šest moštev.

Kot najboljša od vseh se je izkazala šestorica Radiofonija, ki je v finalnih tekmah premagala nasprotnika Partizana in JA in si tako osvojila prvo mesto v turnirju.

Rezultati finalnih srečanj so bili naslednji:

Radiofonija — Partizan 15:1, 15:7.
JA — Partizan 11:15, 15:13, 15:12.
Radiofonija — JA 15:10, 16:14.

POKAL ISTRE

Z večjo težkočo kot je bilo predvideno so v nedeljo Koprčani zmagali nad bojevitim moštvom iz Buj z rezultatom 2:0 in se tako uvrstili na drugo mesto v lestvici.

Piran ni nastopil proti Pazinu, ker slednji zaradi tehničnih težkoč ni dospel pravočasno na igrišče.

Ostali rezultati nedeljskih tekem za pokal Istre so bili naslednji:

Uljanik — Rdeča zvezda (Meduhin) 3:0;

TT Rovinj — Raša II 5:0;

Jadran (Poreč) — Rovinj 1:3.

Po VIII. kolu lestvica izgleda takole: TT Rovinj 13 točk, Koper 12, Buje, Pulj II. in Uljanik 10, Piran in Rovinj 7, Jadran 6, Pazin 5, Rdeča zvezda 4, Raša II. 0.

NAGRADNA KRIŽANKA

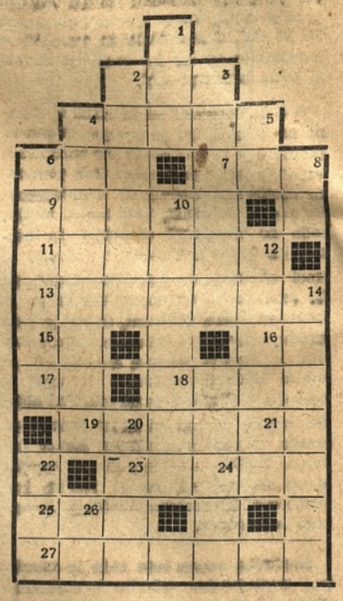

Vodoravno: 2. svatba, 4. partizanski pesnik, 6. vrednostni papir, 7. plod — sadež, 9. nedoločnik oranja, 11. šolski predmet, 13. jugoslovanski plavalec evropskega slovesa, 15. sredina kite, 16. začetek abecede, 17. kazalni zaimek, 18. na mene, 19. postaja rdeč, 21. sredina race, 23. razveljavi, razpusti, 25. mesto ob reki Tevere, 27. dragocena kemična prvina.

Navpično: 1. srednjeveško viteško orožje, 2. državica v Srednji Ameriki, 3. država v vzhodni Evropi, 4. popravljalec, 5. medmet, 6. aluminijeva ruda, 8. pritrdilnica, 10. črnilnik, 12. kozaški poglavar, 14. latinski črkopis, 20. vrsta pesmi, nekoč ruski državni zbor, 22. kmetijsko orodje, 24 ali v srbohrvaščini, 26. italijanski spolnik.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 20. STEV. ISTRSKEGA TEDNIKA

Vodoravno: 1. Beara, 5. Mitič, 10. tolpa, 11. pediker, 13. Gobi, 14. jeklo, 16. ojoj, 18. cvet, 19. pol, 20. NKVD, 21. makaron, 24. Bao, 25. uvoz, 27. to, 28. vk, 30. silim, 32. rop, 34. Bosna, 37. Pša, 38. epilog, 39. okit, 40. Hun, 41. kar, 42. Stina.

Navpično: 1. Bobek, 2. elita, 3. ap, 4. Rajkov, 5. Melon, 6. idol, 7. ti, 8. ikona, 9. Cajkovski, 10. tovariš, 11. PKP, 12. rov, 13. GOM, 17. JDŽ, 22. rumen, 23. Nonik, 24. bob, 26. Zola, 29. Knin, 30. SPJ, 31. Lah, 33. por, 35. oot, 36. ata.

ZA SMEH in POSMEH

V Ameriki mora imeti vsak, ki se hoče oženiti, uradno dovoljenje za poroko, ki ga dobi na županstvu.

Neki ženitni kandidat gre v New Yorku na magistrat in stopi v veliko dvorano.

»Slecite se!« mu takoj ukaže uradna osebnost. »Tecite čim hitreje trikrat okoli dvorane!«

Ženin uboga in po opravljenj dirki seže po srajco, da bi se oblekel.

»Počakajte. Hitro trikrat po tejle lestvi gor in dol!«

Tudi to je opravil. Kandidat spet sega po srajci.

»Ne še! Zdaj hitro skakajte čez te mize in stole!«

Izmučeni mladenič glasno vzdihne: »Rajši se pokašljam na to poroko.«

»Kaj ste rekli?«

»Da se rajši pokašljam na to poroko.«

»Človek božji, ženiti se mislite? Zmotili ste se v vratih. Tukaj preizkušamo nove gasilce.«

*

Soseda tolaži prijateljico, ki ji je pravkar umrl mož in sedaj joka na vse pretege:

»Ne bodi tako žalostna, draga, potolaži se!«

»Saj nisem žalostna, toda ti veš, kako je z menoj: vsaka malenkost me takoj razburi!«

*

»Ali te žena kdaj ozmerja, če prideš prepozno domov?«

»Nikdar! Samo naslednji dan zjutraj vstane že ob štirih in na vse pretege ropota po kuhinji, jaz pa ne smem reči niti besedice!«

*

»Dedek, kdaj pa ste postali dedek?«

»Ko si se ti rodil.«

»In če bi se ne bi jaz rodil, bi vi ne bili dedek?«

»Seveda ne.«

»No, kaj pa mi daste za to, ker sem vas napravil za dedka?«

Truman, Stalin in Churchill so umrli in prišli v nebesa. Svetj Peter takoj javi prihod teh slavnih mož ljubemu Bogu. Ta jih hoče posebno počastiti in sprejeti v avdienci. Ko pristopi Truman, da bi se poklonil, stopi ljubi Bog s svojega prestola in prijateljsko stisne roko g. Trumanu. Ravno tako prisrčno pozdravi Bog tudi g. Churchilla in mu celo ponudi dobro cigaro. Ko pa pride tovariš Stalin in se pokloni pred Bogom, mu ta odgovori na pozdrav samo z rahlim gibom glave.

Po odhodu vseh treh mogočnikov očita sv. Peter ljubemu Bogu:

»Pri Trumanu in Churchillu si vstal in oba tako prisrčno pozdravil, zakaj si pa pri Stalinu kar obsedel?«

Bog: »Ker zanesljivo vem, da bi v tistem trenutku, ko bi jaz vstal, Stalin sedel na moj prestol!«

DOL Z BIROKRATI

JOSIP JURČIČ 10

JURIJ KÓZJAK

SLOVENSKI JANIČAR

Poslopje je bilo zavarovano z visokim obzidjem in štrlečimi stolpi, zakaj tačas je bilo varno le, kar je bilo sovražnikovi roki nedosegljivo, kar je branil zid in ostri meč. Ne samo da so Turki bili ludi sosedje, bilo je tudi v deželi mnogo nemirnežev. Gospodar je imel dolžnost varovati svoje podložne. Zato je moral imeti ludi klošter zmerom oboroženo krdelo hlapcev na nogah, ako se je hotel varovati domačim in vnanjim sovražnikom.

Bilo je nekega jutra. Opat Ulrik je sedel v svoji izbi in v roki je imel veliko odprto knjigo z zlatim zaklepkom, v kateri je bral. Opat je bil že prileten; v okolici med ljudstvom in med gospodo je veliko veljala njegova beseda. Njemu nasproti pri durih je stal velik mož širokih pleč; na prvi pogled bi bil ugenil, da je vojak.

»Kaj boš povedal, Til?« spregovori opat in zapre svoje bukve. »Kako ste opravili? Ali si dobil tiste, ki so ubili pisarja?«

»Nismo jih dobili, častitljivi gospod opat,« odgovori Til. Zasačili smo jih bili nekoliko v razvalini in obstopili, ali imeli so okovane cepce, eni celo meče; ušli so nam, trije naših so močno ranjeni.«

»Doklej bodo še nadlegovali ubogo ljudstvo sovražniki od zunaj, roparji med narodom! Zdaj bodo še predrznejši, nazadnje naj pridejo na dom in človek si ne bo upal več izpod strehe. Ali si že slišal, da se nam je bati Turkov, preden mine poletje? Potem bomo imeli zopet nesrečo, da nam Bog pomagaj.«

Opat pomigne Tilu, naj odide. Til pa se je le počasi pomikal nazaj; videlo se je, da bi še nekaj rad povedal.

»Kaj bi še rad?« ga vpraša naposled opat.

»Sinoči smo dobili neznanega človeka,« pripoveduje hlapec, »in ker se nas je ogibal, smo ga prijeli. Zdaj pa trdi hlapec Andrej, ki je bil prej v gradu na Kozjaku, da ga je že videl poprej in da je ravno tisti, kakor so dejali, da je bil odpeljal tistega dečka, sina gospoda...«

»Kozjaka?« pravi opat čude se, vstane s stola in sprašuje hlapca zvesto in nadrobno, kako jim je cigan v roke prišel. »Kaj ko bi se dalo kaj izvedeti o Kozjakovem sinu,« je mislil opat Ulrik in brž reče pripeljati cigana in sklicati priorja, očeta Martina in druge starejše menihe.

Kmalu se zbero očelje in začno cigana izpraševati in izpeljavati. Obetajo mu, da se mu bo veliko prizanesalo, ako pove po resnici in se spokori; nasproti pa žugajo, da ga neutegoma dajo obesiti, ako ne pove vse po pravici. Cigan pa je zaničljivo pogledal okrog sebe; vse se mu je zdelo za smeh, ne za smrt.

»Ali si ti tisti človek, ki je roparsko odpeljal dečka, Kozjakovega sina?« vpraša opat. »Govori, ljudje te poznajo, ne boš utajil, ne.«

»Prav dobro me poznate; jaz sem službo preskrbel dečku,« reče cigan in gleda okrog po svojih sodnikih, menihih in hlapcih, ki so ga držali.

»Kje je menih Kozjak?« vpraša dalje cigan. »Ako ga hočete poklicati, bi mu nekaj povedal na uho in on bo zame prosil, da me ne obesite; vam pa nič ne zaupam, gospodje v dolgih haljah. Vi bi nemara radi, da bi jaz pod vislice stopil ali pa da bi se mi prelomil vrat. Ali Kozjak, ta je moj stari prijatelj, naj bo že tisti grbavi ali pa njegov brat, ki je med vami menihi.«

Marko Kozjak, že osivel, pride iz svoje izbice, ki je bila na zadnjem oglu proti severu. Ko zasliši, da je ravno tisti, ki mu je odpeljal sina, zapre to ubogemu starcu besedo, up navdihne očeta, upanje, da je še mogoče sina dobili nazaj. »Povej mi, povej, da mój sin živi; izgovori, da mi ga pripelješ nazaj, in nič se ti ne bo zgodilo, jaz prevzamem tvojo kazen, jaz ti dam pol premoženja, ves Kozjak, pa mi govori, kje je moj sin?« Vse to je hotel stari Marko naenkrat izvedeti iz cigana.

Ali temu se zasvetijo male sive oči in staro maščevanje se mu zbudi. Nekaj časa gleda osivelega, onemoglega očeta in pravi: »Ne poznaš me, Marko Kozjak? Jaz sem imel ludi nekdaj sina, mladega, lepo rastočega, ki sem ga ljubil. Ali ti si mi podrl veselje, ti si pobil mojega sina, da mi je umrl, in zato sem te kaznoval, kakor vidim, dovolj. Ali ne sam jaz, ludi drugi človek je bil, ki me je nagnal do tega dela; ime tega človeka ti povem na uho, in ako ne boš prosil za moje življenje, ludi za njegovo ne boš; ako mene obesijo, ludi njemu ne prizaneso. Poslušaj!« In cigan pristopi k staremu Marku ter mu pove na uho: »Tvoj brat Peter mi je sina prodal in izdal!«

Komaj je Marko čul te besede, ga prešine kakor blisk in zgrne se v omedlevico na tla. Menihi so vsi obenem planili, da bi pomogli staremu možu.

»Kaj sem vam pravil, gospodje v belih haljah, da ne bom obešen. Ko se Kozjak zave, bo prosil zame in za mojo staro kožo.«

»Pridemo ti že do zoba,« pravi eden hlapcev.

»In ako bi imel samega peklenščka v malhi,« pristavi drugi.

Hlapci so ugibali med seboj, da to mora biti več kakor pošten človek, in menili so, da je Marku zacopral, da je omedlel.

Opat prestrašen veli, naj cigana zvezanega odpeljejo in zapro. Ludi Marka odneso. Nič se ni zavedel. Skoraj vsi so menili, da ne bo preživel te omedlevice. Skrbi za izgubljenim sinom, žalost in bolečine so mu bile obelile glavo in ga rinile do roba večnosti. Zdaj je našel pravi sled za sinom, ki ga je mislil mrtvega, in kako bo prenesel tak oslabel človek toliko težo, ki dušo teži? Drugi pa so rekali med seboj: »To, kar je cigan Kozjaku na uho povedal, je moralo biti strašno, grozovito; zakaj Kozjak, dasi je zdaj že res oslabel, je bil vendarle poprej vojak, ne bila bi ga vsaka stvar tako pretresla, da bi se bil kar brž zgrudil in prečej nič zavedel.«

Marka Kozjaka spravijo v posteljo ter pokličejo očeta Benedikta, ki je bil na glasu, da ume zdravila napravljati, rano obvezati in zaceliti in rože kuhati, da so dobre za bolno telo. Peter Benedikt ludi znese vso svojo umetnost, da bi bolnika spravil zopet k zavesti. Vse je bilo v kloštru pokoncu.

Opat pošlje ludi posla v grad Kozjak gospodu Petru poročat, naj nemudoma pride v klošter, ker mu je brat morda blizu smrti.

Peter se zavzame; ni še pričakoval bratove smrti. Prav za prav, kakor se nam zdi, mu ni bilo veliko do brata, katerega ni ljubil; vendar se je spodobilo, da ga je šel gledat pred smrtjo in zato je bil precej pripravljen. Veli torej osedlati svojega konja in pogosti kloštrskega posla.

»Kaj pa se je zgodilo?« vpraša Peter kloštrskega hlapca medpotoma. »Ali je moj brat nanagloma zbolel?«

»Povedali mi niso opat sami,« odgovori hlapec, »pa slišal sem vendar tako drugod, da je neki cigan, katerega smo predsinočnjim ujeli, gospodu nekaj skrivaj povedal; precej tačas jim je prihajalo slabo in potem se niso več zavedeli. Kaj je cigan povedal, tega ne vedo, najbrže kako čarobnijo, kakor jih imajo ti ljudje.«

Ko bi bil hlapec pazil na gospoda Petra Kozjaka, bi bil videl, kako je njegovo lice postajalo zdaj bledo, zdaj zeleno; noge so se mu oklenile konja in roke so spustile nevede konjsko brzdo. Ko bi bil pa to tisti cigan? Ko bi bil bratu njegovo hudodelstvo povedal? Ta misel je bledla in vrela plemenitašu po glavi.

»Kakšen je cigan?« vpraša čez dolgo, ko se nekoliko upokoji.

»Dolg, že precej star, pa močan ko vol; dva sta ga morala držati in še bi jih bil kmalu ustrahoval, dasi naš Til ni kar bodi,« odgovori hlapec.